

**T.C.
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

**BELİREN YETİŞKİNLİKTE AŞK STİLLERİNİN KİŞİLİK,
BAĞLANMA VE BAZI DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

HAKAN DURMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YRD. DOÇ.DR. HÜLYA ERCAN

SİVAS

2016

**BELİREN YETİŞKİNLİKTE AŞK STİLLERİNİN KİŞİLİK, BAĞLANMA VE BAZI
DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Hakan DURMAZ

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri
Ana Bilim Dalı için Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır

YRD. DOÇ.DR. Hülya ERCAN

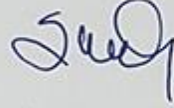
SİVAS

Ekim,2016

KABUL VE ONAY

Hakan DURMAZ'ın hazırlamış olduğu “Beliren Yetişkinlikte Aşk Stillerinin Kişilik, Bağlanma ve Bazı Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 30.09.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, “Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı”nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr.Suna ARSLAN (Jüri Başkanı)

Yrd.Doç.Dr. Hülya ERCAN (Danışman)

Yrd.Doç.Dr. Şirin YATKIN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

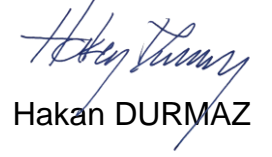
.../.../

Doç.Dr.Hakan KOÇ
Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunmuş olduğum “Beliren Yetişkinlikte Aşk Stillерinin Kişilik, Bağlanma ve Bazı Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30.09.2016

Hakan DURMAZ

ÖZET

DURMAZ, Hakan “Beliren Yetişkinlikte Aşk Stillерinin Kişilik, Bağlanma ve Bazı Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi” Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2016

Bu araştırma, Lee'nin aşk stilleri kuramı temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın temel amacı, beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin aşk stillerini kişilik özellikleri, ana babaya bağlanma düzeyleri ve bazı demografik değişkenler açısından incelemektir.

Araştırma, ilişkisel tarama modeline dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2013–2014 eğitim öğretim yılında Giresun Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde lisans eğitimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmada katılımcılara “Kişisel Bilgi Formu”, “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği” (Hendrick, Hendrick ve Dicke, 1998), Anne-Baba ve Akrana Bağlanma Ölçeğinin (Armsden ve Greenberg, 1987) anne ve baba formu ile “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009) uygulanmıştır. Veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiş; analizde korelasyon, tek değişkenli varyans analizi (ANOVA) ve t-testi tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre beliren yetişkinlerin aşk stillerine ait puan ortalamaları büyükten küçüğe sırasıyla tutkulu aşk, özgeci aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk, arkadaşça aşk ve oyun gibi aşk şeklindedir. Karşılaştırma sonuçları katılımcıların aşk stili puanlarının cinsiyete ve devam edilen üniversiteye göre değişiklik gösterdiğine işaret etmektedir. Cinsiyet farklılıkları oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, özgeci aşk, tutkulu aşk ve mantıklı aşk boyutlarında ortaya çıkarken, Ankara ve Giresun'da eğitimlerine devam eden katılımcıların sadece oyun gibi aşk puanlarında anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. İlişki sayısı ile oyun gibi, mantıklı ve özgeci aşk stillerinin; ilişki süresi ile tutkulu, arkadaşça, oyun gibi ve özgeci aşk stillerinin ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Anneye bağlanma düzeyi ile tutkulu aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk stilleri arasında; babaya

bağlanma düzeyi ile tutkulu aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk stilleri arasında farklı düzeylerde ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak kişiliğin nevroitiklik boyutu ile tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk, deneyime açıklık boyutu ile sahiplenici aşk, yumuşak başlılık boyutu ile özgeci aşk ve sorumluluk boyutu ile tutkulu aşk, mantıklı aşk ve oyun gibi aşk stilleri arasında çeşitli düzeylerde ilişkiler bulunmuştur.

Bu durumda araştırmadan elde edilen bulguların, aşk stillerinin demografik değişkenler, kişilik özellikleri ve ana babaya bağlanma düzeyleri ile ilişkili olduğunu gösterdiği söylenebilir. Bulgular, Lee'nin aşk kuramının yanı sıra diğer bazı kuramları da desteklemektedir. Bunun yanında aşk stillerinin kalıtımsal etkinin yanı sıra bağlamsal etkiye açık olduğu görüşü de biraz daha güçlenmektedir. Ayrıca elde edilen bulguların romantik ilişkilerde yaşanan sorunların kaynaklarının bazılarını işaret ettiği ifade edilebilir.

Anahtar Sözcükler: Aşk, Aşk Stilleri, Bağlanma, Kişilik, Beliren Yetişkinlik

ABSTRACT

DURMAZ, Hakan “Analysis of Love Types during Emerging Adulthood in Terms of Personality, Attachment, and Certain Demographic Attributes” Postgraduate Thesis, Sivas, 2016

This study has been conducted based upon Lee’s theory of love styles. The primary purpose of the study is to analyze the love types of university students in emerging adulthood in terms of personality, parental attachment, and certain demographic attributes.

This research is a descriptive study based on relational screening model which aims to assert the relationship between love types, parental attachment, and forming personality of young adults. The study group of the research is constituted by undergraduate students continued their studies at Giresun University, Cumhuriyet University and Gazi University during 2013-2014 academic year. “Personal Information Form”, “Love Attitude Scale” (Hendrick, Hendrick and Dicke, 1998), parent form of “Parental and Peer Attachment Scale” (Armsden and Greenberg, 1987), and “Adjective Based Personality Scale” (Bacanlı, İlhan and Aslan, 2009) have been used in the research. Data have been analyzed by use of SPSS packaged software, and during the study correlation, univariate variance analysis (ANOVA), and t-test techniques are used.

According to the study results, it has been seen that the average of love style of young adults are, in descending order, passionate love, selfless love, realistic love, possessive love, love as friendship, and love as a game. Comparison results reveal that love type scores of participants differ according to the gender and the university. Gender differences appear mostly at love as a game, love as friendship, selfless love, passionate love, and realistic love. On the other hand, significant differences have been found only at the love as a game scores of the participants studying at Ankara and Giresun. It has been determined that there is correlation between number of relationships and love as a game, realistic love, and

selfless love; and between duration of relationships and passionate love, love as friendship, love as a game, and selfless love styles. It has been found out that there are different levels of relationships between level of maternal attachment and passionate love, realistic love, possessive love, and selfless love styles; and between level of fatherly attachment and passionate love, realistic love and selfless love styles. Furthermore, several levels of relationships have been detected between neuroticism level of personality and passionate love, love as friendship, and possessive love; between openness to experience level of personality and possessive love, and between tender mindedness level of personality and selfless love; and between responsibility level of personality and passionate love, realistic love and love as a game styles.

Under these circumstances, it can be said that the results obtained from the study shows that love styles have relations with demographic variability, personality characteristics, and levels of parental attachment. Findings support several other theories as well as Lee's love theory. Moreover, the view that love styles are open to contextual effect alongside genetic effects is getting stronger. Also, it can be declared that the obtained findings point out some of the reasons of problems experienced in romantic relationships.

Key Words: Love, Love Styles, Attachment, Personality, Emerging Adulthood.

ÖNSÖZ

*Eğer göğün yedi kat üstüne çıkmaksa niyetin,
Aşktan güzel merdiven bulamazsın.
Eğer aşkı bulmaksa niyetin,
Aramadan duramazsın.*

Yunus EMRE

Teknik ve sayısal ağırlıklı bir lisans okuduktan sonra sözel yaklaşımların ağırlıklı olduğu bir alanda Yüksek Lisans yapmanın yaşattığı o bütün zorluklar aslında şu kelimeler yazılırken omzumdan akıp gitti. Uzun süren çalışmalar neticesinde bir sonuca varabilmenin verdiği huzuru yaşamak çok güzel bir deneyim oldu benim için. İnsanlığın var olduğu günden bu zamana kadar yaşanmış en büyük duygu olduğunu kabul ettiğim “Aşk” konusu bende çok derin ve güzel izler bıraktı.

Tezimin ortaya çıkması sürecinde birçok kişinin çok büyük katkıları olmuştur katkılarından dolayı herkese teşekkür etmek isterim.

Yüksek Lisans Ders ve Tez dönemlerimde verdikleri fikirlerle ve derslerle bilimsel alanda gelişmemi sağlayan tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Ders döneminin başlangıcından Tez konumunun belirlenmesine kadar sürekli beni sabırla dinleyen, alan literatüründeki eksikliklerimi sürekli yayın ve kaynaklarla besleyen, yaşadığım tüm zorluklarda yanımda olup bana destek veren Yrd.Doç.Dr. Hülya ERCAN hocama sonsuz teşekkürler ediyorum. Işığınız karanlık yollardan çıkmam için bir kaynak olmakla beraber korkularım ve endişelerimi yenmem için de çok büyük bir umut olmuştur. Ayrıca tez savunmamda jüri olarak görev alan Yrd.Doç.Dr. Suna ARSLAN ve Yrd.Doç.Dr. Şirin YATKIN hocalarıma da sonsuz teşekkür ederim.

Tez verilerimin toplanması sürecinde benden yardımlarını esirgemeyen Giresun Üniversitesi ve Cumhuriyet Üniversitesi akademik personellerine teşekkür ederim.

Son olarak tüm yaşamım boyunca benden desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen anne-babama ve yüksek lisans sürecimde verdiği motivasyonla her zaman yanımda olan eşim Leyla KAYA DURMAZ'a sonsuz teşekkür ederim.

Hakan DURMAZ

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZÜ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Beliren Yetişkinlik.....	1
1.3. Aşk.....	2
1.3.1. Kavramsal Olarak Aşk.....	2
1.3.2. Kuramsal Olarak Aşk.....	5
1.4. Bağlanma	21
1.5. Kişilik	25
1.5.1. Psikanalitik Yaklaşım	28
1.5.2. Biyolojik Yaklaşım	28
1.5.3. İnsancıl yaklaşım.....	29
1.5.4. Öğrenme Yaklaşımları.....	30
1.5.5. Bilişsel Yaklaşım	31
1.5.6. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı.....	32
1.6. Problem Cümlesi	35
1.7. Araştırmanın Amacı	35

1.8. Araştırmanın Önemi.....	36
1.9. Araştırma Sayıltıları, Kapsam ve Sınırlılıkları	36

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	37
-----------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	46
3.1. Araştırmanın Modeli.....	46
3.2. Araştırma Grubu	46
3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	48
3.3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form (LoveAttitudesScale: Short Form)	49
3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)	49
3.3.4. Anne-Babaya Bağlılık Ölçeği	50
3.4. Verilerin Toplanması	51
3.5. Verilerin Çözümlemesi.....	52

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM	53
4.1. Araştırmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması	53
4.1.1. Aşk Stilleri Sıralaması ile İlgili Bulgularının Yorumlanması	53
4.1.2. Aşk Stilleri ile Cinsiyet Bulgularının Yorumlanması	55
4.1.3. Beliren Yetişkinlerin Aşk Stilleri ile Eğitimlerine Devam Ettikleri Üniversite Arasındaki Korelasyon Bulgularının Yorumlanması	60
4.1.4 Aşk Stili Puanları ile İlişki Süresi ve İlişki Sayısı Arasındaki Korelasyon Bulgularının Yorumlanması	63
4.1.5. Beliren Yetişkinlerin Anne-Babaya Bağlanması ile Aşk Stilleri Arasındaki Korelasyon Bulgularının Yorumlanması	64

4.1.6. Beliren Yetişkinlerin Kişilik Yapıları ile Aşk Stilleri Arasındaki Korelasyon Bulgularının Yorumlanması	67
--	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER	71
KAYNAKLAR	75
EKLER	87
Ek-1: Kişisel Bilgi Formu	87
Ek-2: Anne-Babaya Bağlılık Ölçeği (Örnek Maddeler).....	89
Ek-3: Sıfata Dayalı Kişilik Ölçeği (Örnek Maddeler).....	90
Ek-4: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (Örnek Maddeler)	91

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri	47
Tablo 4.1 Aşk Stili Puanlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	54
Tablo 4.2 Aşk Stillerinin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları	56
Tablo 4.3 Aşk Stillerinin Eğitime Devam Edilen Üniversiteye Göre ANOVA Sonuçları	61
Tablo 4.4 Aşk Stilleri ile İlişki Süresi ve İlişki Sayısı Arasındaki Korelasyon Sonuçları	63
Tablo 4.5 Aşk Stilleri ile Ana Babaya Bağlanma Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları	65
Tablo 4.6 Aşk Stilleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Aşkın üç bileşeni ve aşk çeşitleri 10

Şekil 1.2 Aşkın üç bileşeni ve dengesiz üçgenler 10

EKLER LİSTESİ

EK- 1: Kişisel Bilgi Formu	87
EK- 2: Anne-Babaya Bağlılık Ölçeği (Örnek Maddeler).....	89
EK- 3: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (Örnek Maddeler)	90
EK- 4: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (Örnek Maddeler)	91

KISALTMALAR LİSTESİ

LAS: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği

ABBÖ: Anne-Babaya Bağlanma Ölçeği

SDKT: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

p: Anlamlılık Düzeyi

$\bar{X}$: Aritmetik Ortalama

SS: Standart Sapma

N: Veri Sayısı

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, tanımlarına, problem cümlesine, alt problemlerine, amacına, önemine, sayıtlarına ve sınırlılıklarına ve yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Karşı cinsle kurulan romantik ilişkiler, özellikle ergenlik sonrası dönem için önemli bir gelişim görevidir (Erikson, 1982). Romantik ilişkiler söz konusu olduğunda da akla ilk gelen “aşk” kavramıdır. Aşk insanları hayata bağlayan, yaşamlarına anlam katan bir süreç olmakla beraber, aşk ilişkilerinde yaşanan sorunlar bir o kadar da zorlayıcıdır. Bu durum aşkın bilimsel bir konu olarak ele alınmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Aşk, bilimsel bir konu olarak bir süredir dikkati çekmekle beraber, Türkiye’de konuya ilişkin yeterli bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Özellikle gençlerin karşı cinsle yakın ilişkiler kurma ve sürdürmelerinde aşk algılarının ve aşka ilişkin tutumlarının önemli bir belirleyici olduğu kabul edildiğinde, bireylerin aşk stillerinin ilişkili olabileceği öğelerin belirlenmesi, alan için önemli görünmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın temel problemini beliren yetişkinlik döneminde bulunan üniversite öğrencilerinin aşk stilleri ile kişilik özellikleri, anne-babaya bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler arasındaki ilişki oluşturmaktadır.

1.2. Beliren Yetişkinlik

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ve bunların uzantıları, son elli yıldır toplumların ekonomik ve sosyal yapılarında önemli değişikliklerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu değişimin etkileri pek çok başka alanın yanı sıra gelişim psikolojisinde de dikkati çekmektedir. Son zamanlarda yapılan araştırma sonuçları, bireylerin evlenme, kendilerine ait bir evde yaşama ve anne-baba olma gibi gelişim görevlerini önceki yıllara

göre ertelediklerini, yirmili yaşların sonlarına doğru çektiklerini ortaya koymaktadır (Arnet, 1997; 1998). Bu bulgular alanda çalışan bazı bilim insanları tarafından, bireylerin ergenlik döneminin hemen ardından yetişkinlik dönemine geçmedikleri, bu iki dönem arasında bir ara dönem yaşadıkları şeklinde yorumlanmakta ve bu ara dönemi ifade etmek için “beliren yetişkinlik” (emerging adulthood) kavramı kullanılmaktadır (Arnett, 2000; 2003; 2004; Casper ve Bianchi, 2002).

Beliren yetişkinlik konusunun önemli ismi Jeffrey Arnett (2000; 2003; 2004), bu gelişim dönemindeki bireylerin iş, aşk ve hayata bakış açısı alanlarında deneme yanılmalarda bulunarak kimliklerini netleştirmeye çalıştıklarını ileri sürmektedir. Ona göre beliren yetişkinlerin bu dönemde gerçekleştirdikleri kimlik keşfi süreci onları, çevrelerinde bulunan karşı cinsten bireylerle (romantik) yakın ilişkiler kurmaya güdülemektedir. Romantik yakın ilişkilerin önemli bir belirleyicisi ise kişilerin aşk algıları ve aşka ilişkin tutumlarıdır.

1.3. Aşk

1.3.1.Kavramsal Olarak Aşk

Aşk, insanlık tarihi boyunca neredeyse bütün kültürde ve her toplumda var olagelmıştır. Aşka ilişkin genel kabul, her bireyin ömrü boyunca en az bir kere deneyimlediği ya da deneyimlemeyi umut ettiği duygusal bir durum olduğu şeklindedir.

Batı dillerinde aşk kavramı “özleme”, “arzulama”, “doyum” ve “libido” ile ilişkilendirilmektedir (Tufan ve Yaluğ, 2010). Türkçede kullanılan aşk kavramı ise Arapça kökenlidir. Kavramın Arapça aslı “ışk” olup “şiddetli ve aşırı sevgi; bir kimsenin kendisini tamamen sevdiğine vermesi, sevgilisinden başka güzel görmeyecek kadar ona düşkün olması” (Uçman, 1991) şeklinde tanımlanmaktadır. Konu ile ilgili yayınlar gözden geçirildiğinde kavramın “aşeka” sözcüğü ile ilişkisine dikkat çekilir. Aşeka bir çeşit sarmaşıktır. Nasıl sarmaşık sarıldığı ağacın besinlerinden faydalanıp onu kurutuyorsa, aşık da

sevgilisinin bütün her şeyle bağlantısını kopararak ona boyun eğdirir (Uludağ, 1991).

Aşk konusu, edebiyat, güzel sanatlar ve tiyatro gibi sanat dallarında, bunun yanı sıra felsefe ve din alanlarında uzun zamandır ele alınmaktadır. Buna karşın aşk, bilimsel bir araştırma konusu olarak psikoloji bilimindeki yerini ancak son 30 yıl içerisinde alabilmiştir (Atak ve Taştan, 2013; Brown, 1994).

Aşk konu etmeyen nerdeyse hiçbir edebi eser yoktur. Güzel sanatların bütün dalları bir biçimde aşk ile ilişkilidir. Aşk konu edinirler ya da aşkla üretilirler. Kavramın felsefedeki yerine bakıldığında ise öncelikle evrenin ve dünyanın yaratılmasındaki rolüne dikkat çekildiği görülür.

Felsefede aşk, canlıların nesillerinin devamını sağlamalarında önemli bir faktör olarak değerlendirilir. Aşk kavramı, varlık kavramıyla birlikte anıldığından, varlık ile birlikte algılanabilir. Bu bağlamda, filozofların ilk çağlardan bu yana kavram hakkında görüş ve düşünceler ileri sürdükleri görülmektedir. İlk olarak Platon aşkı, ontolojik bir kavram olarak gündeme getirmiştir. Ona göre aşk hem bir “şeytan”, hem bir “ilah” hem de “ruhun bir ihtirası”dır (Göz, 2011). Kavram felsefe alanında özellikle dünyanın varoluşunun yaratma gücüyle oluştuğu ya da var ettiği yapının bir parçası veya bütünü seven büyük bir güç olarak düşünüldüğü süreçte güçlenmiştir. Aziz Augustinus, Patristik felsefenin büyük bir düşünürü olarak, insanın kaçınılmaz bir şekilde ve zorunlu olarak sevdiğini belirtmiştir. Aşk insan için kaçınılmaz kılan şey aslında insanın eksik ve kusurlu bir varlık olmasıdır; aşk insanın kendisini aşmasından başka bir şey değildir. Ona göre insan fiziki varlıkları, diğer insanları, nesnelere ve hatta kendisini bile sevebilir; sevgi o insanın eksik olduğunu gösteren bir özelliktir. İnsan için eksikliğin tamamlanması bir ölçüde mutluluk ve doyum sağlayabilir. Bu süreçte aşkın sonu ve en büyük nesnesi Tanrı’dır. Çünkü yalnızca Tanrı insanın sonsuzluk ihtiyacını karşılayabilir ve insana en yüksek doyum ve mutluluğu sağlayabilir. (Göz, 2011). Bununla birlikte kavramın, ahlaki problemlere

ilişkin felsefi tartışmalarda da yerini aldığı belirtilmelidir. İnsanın akıllı bir varlık olması, akıl yürütme ve düşünme yeteneğinin bulunması, insanoğlu için en önemli kavramlardan biri olan aşkın, kontrol edilebilir bir güç olması gerektiği düşüncesini de beraberinde getirmiştir (Cevizci, 1999).

Patristik felsefede öne çıkan aşk anlayışına benzer bir bakış açısı, İslami gelenekte de dikkati çekmektedir. İslami literatüre bakıldığında aşk kavramının yaygın olarak iki farklı şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki beşeri aşk (mecazi aşk olarak nitelendirilmiştir), ikincisi ilahi aşktır (hakiki aşk olarak nitelendirilmiştir). Gerçek aşk Tanrı'ya yönelik; insana yönelik olan aşksa sadece mecazidir.

Psikoloji bilimi çerçevesinde ele alındığında aşk konusunun özellikle Batı alan yazınında dikkate değer bir yer edindiği ifade edilebilir. Bununla birlikte kavramı tanımlamada hala kesin bir başarı sağlanamamıştır. Aşkı konu alan çalışmalarda kavramın çoğu zaman “psikolojik bir zihin meşguliyeti”, “insan varlığının temel bir yanı”, “bir gizem”, “duyguların en derini ve en anlamlısı”, “herkesin bildiği ama hiç kimsenin hakkında bir şey söyleyemediği şey, bir çeşit tutum” (Hatfield ve Sprecher, 1986; Shaver, Morgan ve Wu, 1996; Rubin, 1970) gibi belirsiz ifadelerle nitelendirildiği görülmektedir. Farklı kuramcılar aşkı farklı öğeler ışığında değerlendirmişlerdir. Örneğin Harry F. Harlow aşkı “bağlanma davranışı”, Sigmund Freud “cinselliğin yüceltilmesi” ve Erich Fromm ise “sorumluluk, anlayış, ilgi ve saygı” bağlamında ele almıştır (Moss ve Schwebel, 1993).

Öyle ki aşk kavramına bakış, kültürden kültüre hatta kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Bu doğrultuda araştırmacıların bakış açılarına göre aşkı ele alış biçimleri de değişmektedir. Bazı araştırmacılar toplumsal ya da bireysel özelliklere odaklanırken, bazıları evrim alanındaki çalışmalara, bazıları da nöropsikoloji alanındaki araştırmalardan elde edilen bulgu ve bilgilere dayanmaktadır. Kuşkusuz karmaşık bir düşünce, davranış ve duygular örüntüsü olan aşk, insanların kendileri ve başkaları ile ilişkilerini tamamlayan, önemli bir öğedir. Bununla birlikte aşkın tek bir faktörden mi

yoksa birden fazla faktörden mi kaynaklandığı da tam olarak açıklanabilmiş değildir.

Gelinen noktada psikoloji alanında aşkın önemli bir konu olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte kavramın kesin bir tanımını yapmak güçtür. Ancak var olan bilgi birikimi çerçevesinde aşkın çeşitli duygu, davranış ve tutumları içeren bir özellik olduğu ifade edilebilir. Bu özelliğe ilişkin açıklamalarda kimi kuramcılar tek bir aşk biçiminden söz ederken bazıları aşkın birden çok türünün olabileceğini ileri sürmektedirler (Lee, 1988).

1.3.2. Kuramsal Olarak Aşk

Rubin'in Kuramı: Aşk konusuna yaptığı bilimsel değerlendirmelerle öne çıkan ilk isim Zick Rubin'dir. Rubin, psikologların aşk kavramına karşı bu kadar uzak durmalarının şaşkıncı olduğuna dikkat çekmiştir. Ona göre aşk, içinde duyuşsal, davranışsal ve bilişsel bileşenleri bulandıran, kültürel bir kavramdır. Bu nedenle insanlar farklılaştıkça aşk kavramının anlamı da farklılaşır (Rubin, 1970, 1974, 1988).

Rubin aşka ilişkin düşüncelerini ortaya koyarken bir ayırım yaparak işe başlar: Aşk ve hoşlanma. Rubin'e göre sevgiliye duyulan aşk ile arkadaşına duyulan hoşlanma arasında ilişki vardır ama bu iki öge farklı düşünce, davranış ve duyguları içerir. Ona göre hoşlanmanın üç ögesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki algılanan benzerlik, ikincisi olumlu değerlendirme ve üçüncüsü saygı ve güvendir. Aşk ise üç temel faktörü barındırır: Yakınlık (intimacy), gözetme (caring) ve bağlanma (attachment). Rubin yakınlığın başka bireylerden farklı olarak o kişiyle daha rahat konuşma, farklı ve özel konuları paylaşmayı içerdiğini düşünür. Bağlanma başka bir bireyle mümkün olduğunca çok zaman geçirme, onunla duygusal bağ kurma ve ondan destek almayı ifade eder. Gözetme ise bireyin başkasının (ilişkide olduğu kişinin) mutluluğunu, kendi mutluluğundan daha fazla önemsemesidir (Rubin, 1970).

Rubin konuya ilişkin yaptığı çalışmalar sonucunda üç faktörü bulunan “Hoşlanma ve Aşk Ölçeği”ni geliştirmiştir. Bu ölçek faktörleri; yardım etmeye hazır bulunuşluk, özel olma ile bütünleşmeye yönelme ve sevgi ve bağlılık ihtiyacıdır. Rubin bu ölçeğin geçerliliğini denetlemek için aşk puanları yüksek olan çiftleri laboratuvar ortamında izlemiş ve bu bireylerin uzun süre göz göze bakışmalarını geçerlilik kanıtı olarak değerlendirmiştir (Rubin, 1970). Rubin’in yaptığı bu çalışma, aşk konusu ile ilgili alandaki ilk bilimsel çalışma olarak kabul edilmektedir (Sternberg ve Grajek, 1984).

İki Etkenli Aşk Kuramı: Elaine Walster ve Ellen Berscheid tarafından Stanley Schacter’ın duygular ile biliş arasındaki ilişkiyi ele aldığı genel kuramından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Schacter, bir duyguyu tanımlamak için iki öğenin gerekliliğinden söz eder: Genel uyarılmışlık hali ve etiket. Uyarıcılarla karşı karşıya kalan bireyde ortaya çıkan bütün fizyolojik belirtiler, genel uyarılmışlık halini oluşturur. Bu belirtileri o güne kadarki öğrenmeleri çerçevesinde nasıl adlandıracağı da etiketi (Schacter 1964/1969’dan akt., Ercan, 2013). Schacter’ın bakış açısını temele alan Walster ve Berscheid de ileri sürdükleri aşk kuramında uyarı ve etiket faktörlerini vurgulamışlardır. Uyarı olarak nitelenen faktör, bir bireyin karşı cinsten bir bireyle karşılaştığında ya da iletişime geçtiğinde kalp atışının hızlanması, terlemesi, titremesi ve hızlı soluk alıp vermesi gibi fizyolojik değişiklikler göstermesi halidir. Sonrasında ise geriye kalan tek şey etiketlemek; yani bireyin bu belirtileri kendisi için “aşk” olarak tanımlamasıdır. Bir diğer ifade ile önemli olan deneyimin kendisi ve niteliği değil, bu deneyimin kişi tarafından “aşk” olarak etiketlenmesidir. Dolayısıyla ilgisiz bir olay ya da durum karşısında bile kişi bu belirtileri gösteriyorsa, âşık olduğunu düşünebilecektir. Bu kuram çok kapsamlı bir kuram olmamakla beraber “tutku” bileşenini açıklamada Hatfield’e öncülük ettiği için önemlidir (Ercan 2013).

Hatfield’in Kuramı: Elaine Hatfield, aşk kavramında ikili bir sınıflamaya gitmiş; aşkı dostça aşk ve tutkulu aşk olarak ikiye ayırmıştır (Hatfield 1988; Hatfield ve Rapson, 1996; Hatfield ve Sprecher, 1986). Hatfield’e (1988) göre tutkulu aşk diğer bireyle bir bütünlüğün oluşmadığı

yoğun istek durumunu belirtmektedir. Kişinin romantik ilişki yaşadığı kişiye ulaşması bireyde fiziksel uyarılma, mutluluk, heyecan ve cinsel doyuma yol açar. Kişinin romantik ilişki yaşadığı kişiden ayrı kalması ise bireyde panik, telaş, acı, mutsuzluk ve hayal kırıklığı gibi olumsuz duygular oluşturur. Arkadaşça aşk ise sevgilinin mutluluğu, onunla ilgilenme, bir şeyleri paylaşma, anlaşma, şefkat, vefa ve büyük bir duygusal bağlılığı içerir.

Hatfield (1988), romantik ilişkilerin başladığı ilk zamanlarda bireylerin yoğun olarak tutkulu bir aşk yaşadıklarını dile getirir. Arkadaşça aşk ise zamanla, paylaşımlar arttıkça gelişir. Bireylerin tutkulu ya da arkadaşça aşkı deneyimlemesinde kültürel yapının, eğitim düzeyinin ve uygun bir aşk ortamının oluşması önemlidir.

Hatfield ve Walster (1978) davranışsal, bilişsel ve duyuşsal boyutları olan “Tutkulu Aşk Ölçeği”ni (Passionate Love Scale) geliştirmişlerdir. Bu ölçekteki sevgiliye duyulan yoğun hisler, ilişkiyi idealleştirme ve bireylerin birbirini tanıma isteği, ölçeğin bilişsel boyutunu oluşturmaktadır. Sevgiliyi cinsel yönden isteme, ilişkiden mutlu olma, ilişkide oluşan sorunların olumsuz duygulara yol açması ve sevilme ihtiyacı ise ölçeğin duygusal bileşenlerini meydana getirmektedir. Sevgilinin duygularını anlamak için bir şeyler yapmaya çalışma, sevgili için bir şeyler yapma ve fiziksel yakınlık ise ölçeğin davranışsal boyutunu oluşturmaktadır.

Sternberg’in Üçgen Aşk Kuramı: Robert J. Sternberg aşk kavramı hakkında yaptığı çalışmalar sonucu “Üçgen Aşk Kuramı”nı önermiştir. Sternberg’in kuramında tutku (passion), karar/bağlılık (decision/commitment) ve yakınlık (intimacy), olmak üzere üç ana bileşen bulunmaktadır. Tutku bilişeni, bireylerin birbirlerine fiziksel olarak çekici gelmesi, cinsel birliktelik için istekli olmaları ve romantizmi içerir. Karar/bağlılık bileşeni, kısa bir zaman dilimi içerisinde bireylerin sevme eylemine karar vermeleri ve süreç içinde bu aşkı sürdürme çabalarını kapsar. Yakınlık bileşeni ise bireylerin yaşadıkları aşktaki paylaşımlarından, kendilerini açmalarından ve bağlılıklarından oluşur (Sternberg, 1998).

Sternberg, temele aldığı üç bileşenden yola çıkarak aşk ilişkilerinin sekiz farklı çeşidinden söz etmiştir. Farklı aşk biçimlerinin her birinde bu bileşenlerin konumu birbirlerine göre farklıdır. Üçgen analogisinden yararlanılarak açıklanmaya çalışılan bu aşk çeşitleri: Delice Aşk (Infatuation), Hoşlanma (Liking), Boş Aşk (Emty Love), Romantik Aşk (Romantic Love), Dostça Aşk (Companionate), Aptalca Aşk (Fatuus Love), Mükemmel Aşk (Consummate Love) ve Aşksızlık (Nonlove) şeklinde ifade edilmiştir. Sternberg'in (1988,1998) aşk stillerine ilişkin görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

Delice Aşk, sadece tutku ögesini barındıran aşk çeşididir; yakınlık ve karar/bağlılık ögeleri bulunmaz. Kısa sürede belirginleşen tutku, bireyde fizyolojik birtakım belirtilerin ortaya çıkmasına yol açtığından kolayca tanınabilir. Birey ilişkisine olduğundan fazla anlam yüklemese sorun çıkmayabilir, ama aksi durumda ilişkiyi saplantı haline getirebilir. **Hoşlanma**, yakınlık ögesinin bulunduğu, tutku ve karar/bağlılık ögelerinin yer almadığı aşk biçimidir. Kişi karşısındaki bireye karşı sıcak hisler taşır, ona yakınlık duyar. **Boş aşk**ta karar/bağlılık ögesi bulunur ancak tutku ve yakınlık ögeleri yoktur. Bu aşk çeşidi Batı kültürlerinde çoğunlukla uzun süren ilişkilerde, fiziksel çekim ve duygusal ilginin azaldığı dönemlerde, yani görece ilişkinin son aşamalarında görülürken, evliliklerin toplumsal düzenlemelerden ibaret olduğu kültürlerde, ilişkinin başlangıç aşamasında da ortaya çıkabilir. **Romantik aşk**ta yakınlık ve tutku ögeleri öne çıkar; karar/bağlılık ögesi olsa bile güçlü değildir. Genellikle ilişkilerin başlangıç aşamasında görülür. Bireylerin ilişkilerinde hem güçlü duygusal bağlar hem de fiziksel çekim dikkati çeker. Romantik aşk, özellikle edebiyat alanındaki çalışmalarda sıklıkla konu edilir. **Dostça aşk**, yakınlık ve karar/bağlılık ögelerinin bulunduğu, tutku ögesinin ise olmadığı ya da yetersiz olduğu aşk biçimidir. Çoğu zaman büyük bir tutkuyla başlayan ilişkilerde zamanla tutku eski gücünü yitirir ve sadece diğer iki öge varlığını sürdürür. Bu durumda ilişki, arkadaş ilişkilerine benzer bir hal alır. **Aptalca aşk**ta karar/bağlılık ve tutku vardır ancak yakınlık henüz şekillenmemiştir. Bireyler birbirlerine karşı fiziksel çekim hissederler ve kısa süre içerisinde bir bağlılık geliştirirler (Tanıştıktan kısa süre sonra nişanlanmak ya da evlenmek gibi). Yakınlığın

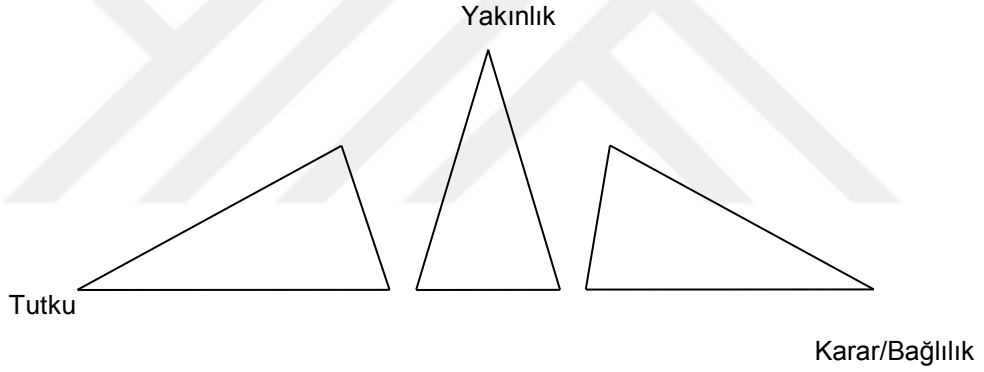
gelişmesi durumunda sorun yoktur, ancak yakınlık gelişmediğinde, tutku zamanla ortadan kalkacağından geride tek bir öge kalacaktır: Karar/bağlılık. Bu da ilişkiyi boş aşka dönüştürecektir. **Mükemmel aşk**, herkesin arzu ettiği ve ulaşmak istediği bir idealdir. Bu tür aşk, içerisinde hem tutku hem yakınlık hem de karar/bağlılık öğelerini barındırır. Bu tür aşkı elde etmek de zordur, elde tutmak da. Bu nedenle bireyler mümkün olduğunca ideale yakın bir ilişkinin arayışı içerisindeyler. Bunların dışında kalan ilişki türü aşksızlıktır. **Aşksızlık** olarak adlandırılan ilişki türünde tutku, yakınlık ya da karar/bağlılık öğelerinin hiçbiri yoktur. Gündelik ve nedensel içerikli kişiler arası ilişkilerin çoğu bu türde sınıflanır. Öyle ki çoğunda arkadaşlıktan bile söz edilemez.

Sternberg (1998) üçgen analojisi temelinde yaptığı bu sınıflamanın ve aşk çeşitlerine ilişkin açıklamalarının, ilişkinlerin geleceğini tahmin etmede kullanılabileceğini ileri sürmüştür. Üçgenlerin dengeli ya da dengesiz oluşu, üç ana aşk bileşeninin ilişkideki yeri ile ilgilidir. Tek bir ögenin baskınlığı süreç içerisinde zorluklara yol açacaktır. İkinci bir ögenin eklenmesi görece ilişkinin geleceğini kolaylaştıracaktır. Ancak Sternberg'e göre ilişkilerin sürdürülebilmesi için belki de en önemli öge karar/bağlılık ögesidir.

Üçgen analojisinde köşelerde bulunan öğeler ana bileşenleri ve bu bileşenlerin öne çıktığı aşk biçimlerini, kenarlarda bulunanlar ise ana bileşenlerin ikili birlikteliklerini ve böylelikle şekillenen aşk çeşitlerini ifade etmektedir. Aşk stillerinde öğelerin ilişkideki baskınlıklarına göre üçgenler daha dengeli ya da dengesiz olabilirler. Sternberg'in aşka stillerine ilişkin üçgen analojisi Şekil 1.1 ve Şekil 1.2'de görülebilir.

Şekil 1.1Aşkın üç bileşeni ve aşk çeşitleri. Sternberg, R.J. (1988).

Şekil 1.2Aşkın üç bileşeni ve dengesiz üçgenler. Sternberg, R.J. (1988).

Diessner, Frost ve Smith (2004) tarafından 'neoklasik pişşe' olarak ifade edilen üçgen aşk kuramının, kavramsal olarak güçlü, sağlam temelleri olan bir kuram olduğu ifade edilebilir. Sternberg (1988) kuramından yola çıkarak 45 maddeden ve üç alt boyuttan (tutku, yakınlık ve bağlılık) oluşan "Üçgen Aşk Ölçeği"ni (Tringular Love Scale) geliştirmiştir. Bu ölçeğin çeşitli araştırmacılar tarafından faktörlerinin birbirinden yeterince ayrıştırılamaması ve bileşenlerin her birinin üç alt ölçekte eşit yer almaması bakımından eleştirildiği görülmektedir (Acker ve Davis, 1992; Bernard, 1993; Hendrick, 1988; Hendrick ve Hendrick, 1989). Aşk konusunda geliştirilen ölçeklerin

kapsamlı incelemesini yapan Masuda (2003), Sternberg'in Üçgen Aşk Ölçeğinin alan araştırmalarındansa klinik çalışmalarda daha faydalı olacağını belirtmektedir.

Lee'nin Aşk Kuramı: John Alan Lee, aşk konusunda ileri sürdüğü kuramla öne çıkan bir sosyologdur. Lee, konu ile ilgili çok geniş bir alan yazın taraması yapmış olmanın yanı sıra farklı yaş gruplarındaki kadın ve erkekler üzerinde görüşme tekniğini kullanarak nitel araştırmalar gerçekleştirmiştir.

Lee (1973) kuramında öncelikle bireylerin "Seni seviyorum" (I love you) sözlerini birbirlerinden farklı anlamlarda kullanıyor olmalarının önemine dikkat çekmiş ve o güne kadar ileri sürülen tek faktörlü aşk anlayışına karşı çıkmıştır. Lee'ye göre ana baba tutumu, kültürel yapı, geçmiş tarih ve etnik köken gibi çeşitli faktörler bireylerin aşk anlayışlarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bakış açısı doğrultusunda Lee, bireylerin birbirlerinden farklı yaşantı biçimleri ve deneyimlerinin olduğuna dikkat çekerek, aşk stillerinin de buna dayalı olarak farklılıklar sergilediğini ileri sürmüştür.

Lee (1974; 1988) kuramını açıklarken renk analogisinden yararlanmıştı. Bu nedenle onun kuramı Aşkın Renkleri (The Colos of Love) olarak anılır. Lee doğada üç temel rengin var olduğunu dile getirmiş (sarı, kırmızı ve mavi), diğer tüm renklerin bu üç rengin farklı miktarda karışımından elde edildiğini belirtmiştir. Buna paralel olarak aşk stillerinde de farklı renklerle eşleşen üç ana stil vardır: Kırmızı rengin temsil ettiği tutkulu aşk (eros), mavi rengin temsil ettiği arkadaşça aşk (storge) ve sarı rengin temsil ettiği oyun gibi aşk (ludus).

Tutkulu aşk (Eros); Bu aşk stilindeki bireyler için fiziksel çekicilik çok önemlidir. Bireyler kendilerine çekici gelen fiziksel özelliklerin farkındadırlar; bu özellikleri açıkça tanımlayabilirler (örneğin kumral, renkli gözlü, uzun boylu kişilerden hoşlanıyorum gibi) ve böyle bireylere çekim hissederler.

Dolayısı ile “ilk görüşte aşk” betimlemesinin bu kişiler için uygun olduğu ifade edilebilir. Tutkulu âşık için fiziksel çekimin yanı sıra cinsel yakınlık da önemlidir. Oysa sevgilinin soy geçmişi, kişisel ya da bilişsel özellikleri çok da önem taşımaz.

Bu aşk stilindeki bireyler ilişkilerinde kendilerine ve karşı cinse güvenirler. Kendilerini, deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini olduğu gibi karşılarındaki bireye açmaya çalışırlar. Onlar için ilişkide iletişime açık olmak önemli bir unsurdur. Bunun yanında sevecen ve ilişkide kendini güvende hissetme de bu aşk stiline sahip bireylerde ortak görülen bir özelliktir. Dolayısı ile tutkulu âşıkların zihinlerinde aşka ilişkin ideal bir yapı olduğu söylenebilir. Bu yapıdan kaynaklı olarak zaman zaman ilişkilerinde hayal kırıklıkları yaşamaları olasıdır. Ancak ilişkileri sona erse bile bu durumdan çok fazla etkilenmezler; dengesizlikler yaşamazlar. Ayrılıkla başa çıkmaları ve ayrılığı kabullenmeleri daha kolaydır; saplantılı değildirler. Benzeri olmayan bir ilişki talep etseler de bunun için koşulları zorlamazlar (Lee, 1974).

Oyun gibi aşk (Ludus): Aşkın keyifli bir yaşantı ya da oyun olarak algılandığı aşk stildir. Bu aşk stili, eğlencenin ilk sıralarda olduğu, cinsellik ve tutkunun önemli olduğu, yoğun duygusallığın bulunmadığı, süre olarak kısa ve çok eşliliğe açık bir ilişki türüdür. Bu aşk stiline sahip bireyler sevgilileriyle zaman geçirmekten hoşlanırlar ancak sevgilileri yanlarında yoksa o an yanlarında olan kişiyle de güzel zaman geçirebilirler.

Oyun gibi aşk stilindeki bireyler bir bireye bağlanmayı veya kendilerine bağlanılmasını tercih etmezler. Onlar için önemli olan keyifli zaman geçirmektir. İlişkileri genellikle kısa sürelidir ve aynı anda birden fazla kişi ile birliktelikleri olabilir. Bu nedenle ilişkilerinde sürekli birçok şeyi planlamaları gerekir. Çünkü birden fazla bireyle yaşanan zaman dilimlerinin olması, kişinin yaşam süreçlerini karmaşık bir hale getirebilmektedir. Bu aşk stiline sahip bireyler aynı zaman diliminde birden fazla kişiyle ilişki yaşamayı oyunun bir gerekliliği olarak gördüklerinden bundan kaynaklı herhangi bir

rahatsızlık hissi yaşamazlar. Önemli olan, oyun oynamaktan alınan keyiftir (Lee, 1974).

Arkadaşça aşk (Storge): İhtirasa değil birbirini gözetmeye, benzerliğe ve ilgileri paylaşmaya yönelik, ilişkinin arkadaşlık yönünün ön planda olduğu, zaman içinde gelişen aşk stilidir. Bu tür âşıklar fiziksel ideal bir tip tanımlamazlar ve cinsellik ilişkideki birincil öncelik değildir.

Arkadaşlık üzerine inşa edilmesi bu aşk stilini diğer aşk stillerinden ayıran belki de en önemli özelliktir. İlişkide taraflar benzer etkinlikleri paylaşmaktan hoşlanırlar; benzerlikler öne çıktığından anlaşmazlık ya da kavgalar nadir görülür.. Bu tip aşk stiline sahip bireyler sevgililerinden uzun süre ayrı kalmaya katlanabilirler ve ilişkileri bitse de hayatlarına iki arkadaş olarak devam etmeyi başarabilirler (Lee, 1974).

Kuramda bu temel üç aşk stilinin bazı özelliklerinin bir araya gelmesiyle başka aşk stillerini ortaya çıktığı ileri sürülür. Doğada bulunan üç ana rengin farklı oranlarındaki birleşimlerinden nasıl farklı renkler ortaya çıkıyorsa, üç ana stilinin farklı özelliklerinin birleşiminden de farklı aşk stilleri ortaya çıkar. Bu durumda sonsuz çeşitlilikte aşk stilinden söz edilebilir. Ancak bunlar arasında en öne çıkanlar, yani ikincil aşk stilleri sahiplenici aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşktır.

Sahiplenici aşk (Mania): Bu aşk stili “tutkulu aşk” ve “oyun gibi aşk” stillerinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Tutkulu aşk stili kırmızı, oyun gibi aşk stili sarı renkle ifade edildiğinden bu aşk stili için turuncu renk kullanılır.

“Bağımlı aşk” olarak da anılan sahiplenici aşk, görel olarak patolojik bir aşk biçimidir. Sahiplenici ilişkilerde güvensizlik ve kıskançlıkla sıkça karşılaşılır. Dolayısı ile ilişki kolaylıkla ve kısa süre içerisinde rahatsızlık verici bir hal alabilir. Sahiplenici âşıklar sevgililerinin ilgi ve sevgisine asla doymazlar; daima her şeyin ve herkesin önünde tutulmak isterler. Sevgililerini kaybetmekten çok korkarlar; korkularından kaynaklı olarak da davranışları ile karşıdaki kişiyi bunaltırlar. Yeterince sevilmediklerini

düşündüklerinde kendilerine olan güvenlerini kolaylıkla kaybederler, duygu ve hislerini kontrol etmekte zorlanırlar ve çoğu zaman kendilerini çaresiz hissederler. İlişkilerine yükledikleri anlam bu derece yüksek olunca da ilişki sorunlu bile olsa bitirilmek istenmez. Genellikle ilişki, karşı tarafın talebi üzerine sona erer. Sahiplenici âşıklar yaşadıkları ayrılığın olumsuz etkilerinden uzun süre kurtulamazlar. Hem ilişkileri süresince hem de ilişki bitince acı çekmeleri olasıdır. Ancak acı çekmekten hoşlanmaları da olasıdır (Lee, 1974).

Mantıklı aşk (Pragma): Bu aşk stili “oyun gibi aşk” ve “arkadaşça aşk” stillerinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır. Arkadaşça aşk stili mavi oyun gibi aşk stili sarı renkle ifade edildiğinden bu aşk stili için yeşil renk kullanılır.

Bu tip âşıklar sevgilileri ile uyum içinde olmayı isterler ve sevgililerinin geçmiş yaşantıları onlar için çok önemlidir. Hayatlarına girecek olacak kişinin eğitim, meslek, aile, etnik köken, gelir düzeyi gibi bazı özelliklerinin, ilişkide uyum sağlamaya ve ilişkinin geleceğine hizmet edeceğini düşünürler. Dolayısı ile ilişkinin inşa edilmesinde toplumsal değer yargıları önemli bir yer tutar. Mantıklı âşıklar ilişkilerini faydacı bir bakış açısı temelinde şekillendirdiklerinden, bir şekilde sorun çıktığında ve ilişki devam etmediğinde hayal kırıklıkları, üzüntü, acı ve keder yaşamayacaklardır. Böyle bir durumda yine akılcı bir tutum sergileyecek, kriterlerine uygun bir başka aşk arayacaklardır. Ancak bu tür ilişkilerin sanıldığı gibi salt mantığa dayanan soğuk bir yapısı olmayabilir. Birbirine uyumlu bireyler yan yana geldiklerinde yoğun duyguların olduğu bir ilişki kurulabilir (Lee, 1974).

Özgeci aşk (Agape): Bu aşk stili “tutkulu aşk” ve “arkadaşça aşk” stillerinin birleşmesiyle oluşmaktadır. Arkadaşça aşk stili mavi, tutkulu aşk stili kırmızı renkle ifade edildiğinden bu aşk stili için mor renk kullanılır.

Bu tür âşıklar ilişkiyi bir görev gibi algılar ve kendilerini âşık oldukları kişiye adanır. Âşık oldukları birey yaşamlarının odağı haline gelir. Tek amaçları onu mutlu etmektir. Birincil öncelik sevilen kişinin mutluluğu

olduğundan kıskançlık söz konusu değildir. Birlikte olunan kişi her haliyle kabul edilir; kusurlarına rağmen sevilir ve iyiliği birinci planda tutulur. Âşık oldukları kişinin bütün eylemleri mutlu olmak için yeterlidir. Aşklarının karşılık bulup bulmaması çok önemli olmadığından tek taraflı olarak, karşılarındaki bireyden bir şey beklemeksizin sevebilirler. Bu aşk stilinde koşulsuz bir sevgi, önem verme, kollama, ön planda tutma, bağışlama ve destekleme söz konusudur (Lee, 1974).

Lee'nin aşk stillerini renkler temelinde tanımladığı kuramda bireylerin aşk anlayışlarını açıklamak için temel aşk stilleri ekseninde altı boyutlu bir matris kullanılır. Bireyler yaşamları boyunca bu boyutların farklı bir noktasında yer alabilirler; bir ilişkinin doğası gereği bu matriste belli bir noktadayken başka bir ilişkide farklı bir noktada bulunabilirler. Yani aşk stilleri bireyden bireye ve aynı bireyde zaman içinde koşullar bağlamında değişiklik gösterebilir. Bireysel farklılıklar daha fazla boyutun desteklenmesine olanak sunabilir (Hendrick ve Hendrick, 1989). Ancak bireyin yaşadığı kültür, çocukluk yaşantıları, toplumsal süreçler ve kişilik özellikleri de aşk matrisinin gelişimini etkileyebilir. Bireylerin kültürel değerleri ve idealleri zaman içinde değişebileceğinden, sahip oldukları aşk stilleri de değişiklik gösterebilir (Lee, 1974). Bu açıdan Lee'nin aşk anlayışının kültürel bir değişimi açıkladığı söylenebilir (Watts ve Sterner, 2005).

Lee'nin aşk anlayışında hiçbir aşk stili diğerinden daha önemli değildir. Nasıl doğadaki bir renk diğerlerinden daha güzel ya da değerli değilse, aşk stillerinin hiçbiri de diğerlerinden daha güzel ya da değerli değildir. Bununla birlikte ileri sürülen modelde aşk çok boyutlu bir yapı olarak ele alındığından, ilişkilerde yaşanan olumlu ve olumsuz durumları açıklayabilmek için güçlü bir çerçeve sunduğu düşünülebilir. Lee, aynı aşk stilinde sınıflanan bireylerin geniş bir uyum içinde yaşadıkları ilişkiden zamanla sıkılabilecekleri gibi, aşkı birbirlerinden biraz farklı yaşayan bireylerin ilişkilerinde daha başarılı olabileceklerini ileri sürmektedir. Diğer taraftan beklentileri ve gereksinimleri birbirlerinden çok farklı olanların ilişkilerinde çatışmaların çıkması, bunun sonucunda ilişkinin zor, yıpratıcı,

kırıcı, travmatik ve depresif etkiler oluşturması muhtemeldir (Lee, 1974; 1988).

Aşkın bilimsel bir konu olarak ele alınması sürecinde Lee'nin bakış açısının önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Zaman içinde yapılan araştırmalar, onun çok boyutlu aşk anlayışının güçlenmesinde önemli rol oynamışlardır. Bu araştırmalarda hangi psikolojik lme aracının kullanıldığına bakıldığında, Hendrick ve Hendrick (1986) tarafından geliştirilen "Aşka İlişkin Tutumlar leği"nin (Love Attitudes Scale) ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Myers ve Shurts'un (2002) da belirttikleri gibi bu lme aracı, aşk konusunda yapılan çalışmalarda en yaygın kullanılan araçtır. Ancak ölçekte ölçülen özelliğin "bir kişilik özelliği mi?" yoksa "bir tutum mu?" olduğu konusunun tartışmalı olduğu ifade edilebilir. Her ne kadar genel varsayım, bireylerin aşka ilişkin davranışlarının temelinde kişilik benzeri özelliklerin yattığı şeklinde olsa da Watts ve Sterner'in (2005) da belirttikleri gibi Lee, bu aşk stillerinin bireylerin kişilik özelliklerinin bir sonucu olmadığını dile getirir. Bu stiller daha çok belirli kültürler doğrultusunda bir araya gelen bireylerin ortak inanç, beklenti ve varsayımları ile şekillenir. Birey yaşadığı toplumda var olan ideolojilerden birini ya da birkaçını zaman içinde benimseyebilir. Bu durumda "Aşka İlişkin Tutumlar leği"nin görece süreklilik gösteren kişilik özelliklerini mi yoksa bu daha geçici olarak değerlendirilen tutumları mı ölçtüğü konusunda herhangi bir fikir birliği sağlanabilmiş değildir. Ancak Hendrick ve Hendrick (1986) yaptıkları çalışmalar sonucunda aşk stillerinin hem esnek tutumlar hem de kişilik özellikleri bağlamında ele alınabileceğini belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalarda da genel olarak bu bakışın benimsendiği görülmektedir (Collins, 2005; Ercan, 2008; Kanemasa, Taniguchi, Daibo ve Ishimori, 2004; Neto, 1994, 2007; Sprecher, Aron, Hatfield, Cortese, Potapova ve Levitskaya, 1994). Bu araştırmada da herhangi bir ayırım yapılmaksızın "aşk stilleri" bakışı benimsenmiştir.

Evrimsel Kökenli Biyolojik Aşk Kuramı: Charles Darwin tarafından biyoloji alanında geliştirilen evrim kuramı, farklı pek çok bilim alanına esin kaynağı olmuştur. Bunlardan biri de kuşkusuz psikolojidir ve bazı bilim

çevreleri günümüzde aşkı açıklamak için de söz konusu kuramı temele almaktadır.

Darwin evrim sürecini açıklamak için “doğal ayıklanma” kavramını kullanır. Doğal ayıklanma sürecinde bir çevrede yaşayan türler içinde sadece çevre şartlarına en iyi uyum sağlayanlar hayatta kalmakta, üreyebilmekte ve türlerini sürdürebilmektedirler. Koşullara uyum sağlayamayanlar ise hayatta kalamadıkları gibi nesillerini de sürdürememektedirler. Bu durumda zaman içerisinde, aynı türe ait gelişmiş bir tür şekillenir ve bu tür, nüfusun büyük bölümünü oluşturur (Darwin, 1996).

Evrimsel bakış açısında aşk, insanların başarılı üremelerini sağlayan bir uyum mekanizması olarak görülür. Ancak bu uyum mekanizması sayesinde bireyler bir bebeğe sahip olabilirler. Sahip olunan bu bebekse yetişkin bakımına muhtaçtır. Bebeğe bakım verme süreci bir taraftan onun hayatta kalmasını sağlarken diğer taraftan aralarında bir bağ oluşmasına hizmet eder (Atak ve Taştan, 2012).

Aşkın bir “eylem” olarak değerlendirildiği bu bakış açısında aşk eylemleri, üremenin başarılmasına önemli bir rol oynar. Bireylerin kendileri gibi üretken çocuklara sahip olabilmeleri için başarmaları gereken belirli görevler vardır. Bunlar genel olarak kaynak sergileme, sadakat ve koruma, bağlılık ve evlilik, cinsel yakınlık, üreme, kaynak paylaşımı ve ana-babalık yatırımı olarak sıralanabilir. Buna göre aşk eylemlerinin sıralaması; bir eşi kendine çekmek, o eşi elde tutmak, o eşle üremek ve son olarak da dünyaya gelen çocuklara ana-babalık yatırımları yapmak şeklindedir. Aşk geçmişten bu zamana kadar üremeyi başlatmaya yardımcı olan bir süreç olduğundan günümüzde de hala devam etmektedir (Atak ve Taştan, 2012). Aşağıda aşk eylemlerinin temel amaçlarına yer verilmiştir (Buss, 1988, 1995 ve 2008’den akt. Ercan, 2013).

Aşk eylemlerinin ilk amacı, **kaynak sergilemedir**. İstenilen eşi kendine çekebilmek için bireylerin sahip oldukları kaynakları göstermesi

gerekir. İstenilen kaynakların göstererek birey, karşı cinsi kendisine yakınlaştıracak, bu sayede yakın bir ilişki sürecini başlatabilecektir. Kaynak sergileme eylemlerine örnek olarak erkeklerin bir kadına kibar davranması, hediye alması ya da kadınların erkekler için yemek yapması ve ev işleriyle uğraşması verilebilir. Genç kadınların doğurganlıkları yüksek olarak algılandığından, kadınların genç görünmeye çalışması da bir kaynak sergileme örneğidir. Erkeklerin toplum içindeki genel kaynak yapıları ise para, statü, hırs ve çalışkanlık gibi özelliklerle ilişkilidir. Cinsiyetler arasındaki toplumsal süreçlerden etkilenen kaynak sergileme biçimleri, farklılık göstermektedir.

Aşk eylemlerinin ikinci amacı bireylerin ilişkilerinde kendilerini güvende hissetmeleri ile ilgilidir. **Tekelcilik** olarak anılan bu eylemler, kadın ve erkeklerin başka ilişki alternatiflerini göz ardı etmeleri ve tarafların birbirlerini kıskanması şeklinde ortaya çıkar. Önemli olan sadakat ve eşi elde tutmaktır. Kadın ilişkiye sadık olmadığı durumda erkeğin soyunu sürdürme olasılığı riske girerken erkeğin sadık olmadığı durumda kadının kendi soyu için kullanacağı kaynaklar başka kadınlara aktarılmış olur.

Bağlılık ve evlilik, evrimsel yaklaşımda aşk eylemlerinin üçüncü amacını oluşturur. Birlikte bir gelecek planlama, evlilik teklifi, evlilik hazırlıkları ve evlenme, bu süreçteki temel aşk eylemleridir. Bireyler evlendikleri zaman eşlerini tekele almış olurlar, kaynakları güvencededir, çocuk sahibi olma ve onları yetiştirmek için gerekli asgari koşullar sağlanmıştır.

Aşk eylemlerinde karşılaşılan dördüncü amaç, **cinsel yakınlıktır**. Cinsel yakınlık ilişkilerin olmazsa olmazıdır. İlişkilerde evlilik öncesi dönemde de görülebilir, evliliğin ardından da. Cinsel yakınlık konusunda gözlemlenen cinsiyet farklılığı dikkat çekicidir. Erkekler bu konu ile daha çok ilgilidirler, çünkü üreyebilmeleri, doğurgan kadınlar tarafından kabul edilmelerine bağlıdır.

Üreme, aşk eylemlerinin beşinci amacıdır. Eğer bu amaç gerçekleştirilemezse ilk dört amaç için sergilenmiş olan eylemler boşa gitmiş demektir. Bu aşamadaki aşk eylemleri temel olarak kadının hamile kalması ve eşinin çocuğunu doğurmasıdır. Bununla birlikte kadının sağlığı ve bebeğin hayatta kalabilmesi için erkeğin sergilemesi gereken başka aşk eylemleri de vardır. Aşk eylemlerinin bir başka amacı **kaynakları paylaşmadır**.

Erkeğin sahip olduğu kaynakları eşi ve çocukları ile paylaşması, onların yaşamlarını sürdürebilmeleri için çok önemlidir. Yiyecek, barınak, arazi ve para gibi unsurlar hayatta kalabilmeyi sağlar. Eğer bu kaynaklar yetersiz ise hem eş hem de çocuklar bu durumdan olumsuz etkileneceklerdir. Eş ve çocuklar daha kötü beslenecek, daha kolay hastalanacak, daha çok saldırıya maruz kalacak ve kolaylıkla hayatlarını kaybedebileceklerdir. Bu da doğrudan üreme başarısını etkileyecektir.

Aşk eylemlerinin son amacı **ana babalık yatırımdır**. Çocukların dünyaya geldikten sonra seilmeleri, korunmaları, beslenmeleri ve eğitilmeleri gerekir. Bu sayede neslin devamı sağlanabilecektir. Özellikle sevgi çok önemlidir çünkü ilk altı aşk eyleminin hepsinin nihai amacı çocuk sahibi olmak ve onları üreme yeteneği olan bireyler haline getirebilmektir.

Özet olarak evrimsel bakış açısına göre aşkın anlaşılabilmesi için, belli aşk eylemlerinin, bu eylemlerin neye hizmet ettiklerinin, bunların doğal ve cinsel seçimle ilişkilerinin ele alınması gerekir. Bu yaklaşım kültürel bakış açısıyla çelişkili görülmektedir. Ancak Buss'a göre, bu bir yanlış anlamadan ibarettir (Atak ve Taştan, 2012). Evrimsel bakış açısı temelinde gerçekleştirilmiş olan çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmaların önemli bir kısmı eş seçimi ile ilgilidir. Yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular eş seçimi konusunda büyük ölçüde kültürler arası benzerliklere işaret etmekte ve kuramda ileri sürülen cinsiyet farklılıklarını desteklemektedir (Buss, 1989). Bununla birlikte ilişkiyi sürdürme isteği ve eş

kıskançlığı gibi konularda kuramı destekleyen başka araştırma bulgularının olduğu da ifade edilebilir (Ercan, 2013).

Nöropsikolojik Açıklamalar: Nöropsikoloji alanında son zamanlarda gerçekleştirilen araştırmalar, aşkın doğasını açıklama konusunda genlerin, hormonların, kimyasalların ve beyin anatomisinin etkili olduğuna işaret etmektedir. Araştırma bulguları, özellikle ilişkilerin başlangıç aşamasında bu etkilerin önemli bir rol oynadığına işaret etmektedir (Fisher, 2004).

Vücudumuzda çeşitli iç salgı bezleri tarafından salgılanan 200'den fazla hormon, gelişimin çok erken dönemlerinden itibaren kan dolaşımına katılmakta ve beyin tarafından kontrol edilen karmaşık geri bildirim sistemi tarafından düzeyleri ayarlanmaktadır. İlişkilerin başlangıç aşamasında cinsiyet hormonları ve feromenler etki göstermektedir. Cinsiyet hormonları ve kadın ve erkeklerin koltuk altı ve kasık bölgelerindeki ter bezleri tarafından salgılanan feromenler, özellikle karşı cinsiyetten bireyleri birbirleri için çekici kılmaları bakımından önemlidir (Wilson ve McLaughin, 2002). Gelişimsel açıdan bakıldığında erinlikle birlikte ortaya çıkan hormon düzeylerindeki değişimlerin karşı cinsle ilgiyi artırdığı ifade edilebilir. Yine yapılan çeşitli araştırmalar da hem kadınların hem de erkeklerin, özellikle kadınların ovülasyon dönemlerinde feromenlere duyarlı olduklarına işaret etmektedir (Kohl, Atzmueller, Fink ve Grammer, 2001'den akt. Ercan, 2013). İlk çekim duygularının hemen ardından artan adrenalin ve nöradrenalin düzeyleri, heyecan duygusunu tetiklemektedir. Bireyler arasında bir ilişki kurulursa oksitosin ve endorfin gibi başka bazı hormonlar devreye girerek ilişkinin sürdürülmesine hizmet etmektedirler. Özellikle oksitosin hormonunun cinsel isteği artırmanın yanında çiftler arasındaki yakınlık ve bağlılığın güçlenmesinde de etkili olduğu düşünülmektedir. Kadınlık hormonlarından olan östrojen ve progesteron ile erkeklik hormonlarından olan testosteronun da cinsel uyarımla ilişkili olduğu bilinmektedir (Wilson ve McLaughin, 2002).

Hormonların yanı sıra beynin de romantik ilişkilerde önemli bir rolü olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüşü savunan psikologlara göre insanlar başkalarını zihinlerinde bulunan bir takım çekicilik kriterlerine göre değerlendirirler. Bu kriterler erken yıllardaki deneyimlere dayanarak oluşturulur ve kişi sahip olduğu çekicilik ölçütlerine uyan biri ile karşılaştığında heyecanlanır. Bunu takip eden süreçte hipotalamus hipofiz bezi aracılığı ile iç salgı bezleri uyarır ve bu bezler çeşitli kimyasallar salgılamaya başlar. Kimyasalların ortaya çıkardığı kalp atım sayısının artışı, sık soluk alıp verme, terleme ve mukozaların kanlanması gibi belirtiler aşk göstergeleri olarak yorumlanır (Wilson ve McLaughin, 2002).

Görüldüğü gibi aşk konusunu ele alan kuramsal açıklamalar zaman zaman birbirleri ile ilişkili olabilmekle birlikte, farklı bakış açılarını yansıtmaktadır. Bugün tek bir kuramın bütüncül bir açıklama sunduğunu söylemek güçtür. Bu nedenle aşk olgusu ve araştırmalardan elde edilen farklı bağlamlarda, farklı bakış açlarına dayalı olarak yorumlanmaktadır. Konuya ilişkin araştırma birikimi arttıkça bazı kuramların diğerlerinin önüne geçeceği düşünülebilir.

1.4. Bağlanma

Kuramın temeli anne-babadan ayrılan çocukların sorunlarını anlamaya çalışan John Bowlby tarafından atılmıştır. Bowlby'nin 1944 yılında yazdığı "Kırkdört Çocuk Hırsız; Kişilikleri ve Yaşamları" (Forty-four Juvenile Thieves; Their Characters and Home Life) adlı çalışmasında, erkek çocukların annelerinden erken yaşta ayrılmaları ile suç davranışları arasında olumlu bir ilişki bulunduğunu dile getirmesi, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 1950 yılında Londra'da yapılan konferansa bildiri sunmak için davet edilmesine neden olmuştur. Bowlby, Londra'daki konferansta, evsiz çocukların ruhsal sağlığı üzerine yaptığı çalışma bulguları sonucunda; özellikle doğum sonrası ilk 3 yıl içinde anne yoksunluğunun çocukları ruhsal ve fiziksel hastalık riski içine soktuğuna dikkat çekmiştir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bowlby'nin başlangıçtaki hareket noktasında Psikanalitik yaklaşımların, özellikle Nesne İlişkileri Kuramının önemli bir dayanak oluşturduğu ifade edilmektedir. Melanie Klein, Margaret Mahler, Donald Winnicott ve Heinz Kohut gibi isimlerin öne çıktığı nesne ilişkileri kuramcılarının ortak noktaları erken çocukluk yıllarındaki deneyimlere büyük önem vermeleri ve bireylerin bilinçaltı içeriklerinin, çocukluk yıllarında, çevrelerinde bulunan nesnelere ilişkin yansımalarından oluştuğunu kabul etmeleridir (Burger, 2006). Bu bakış açısını Bowlby için bir hareket noktası olmakla birlikte kuramı giderek daha Etolojik bir çerçevede şekillenmiştir.

Bowlby (1973) bağlanmayı, insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı oluşturdukları güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamaktadır. Duygusal bağ kurma eylemi yeni doğanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olan "bağlanma sistemini" ifade eder. Yeni doğan hayatını devam ettirebilmek için kendisine bakım veren kişi (bundan sonra anne olarak dile getirilecektir) ile duygusal bir bağ kurar (Bowlby, 1973; 1980). Bu bağın şekillenmesinde, anne ve bebeğin sahip olduğu bir takım davranışsal eğilimler rol oynar. Bebeğin gereksinimi olduğunda ağlaması ve gereksinimi karşılığında gülümsemesi, annenin bebeğinin davranışlarına tepki vermesi, onu kucağına alması ya da doyurması, aralarında yakın bir duygusal bağın kurulması ve sürdürülmesini sağlar. Bu davranış eğilimleri neredeyse bütün kültürlerde aynı şekilde görülür bebeğin ya da anneler bu davranışları bir şekilde bilmekte ve yapmaktadırlar Ancak bu karşılıklı etkileşimin bir bağ olarak tanımlanabilmesi için "zaman"a ihtiyaç vardır. Anne ve bebek arasındaki etkileşim örüntüsü ne kadar düzenli ve öngörülebilir ise, aralarındaki bağ da o kadar güçlü olur. Diğer taraftan bazı anne ve bebekler bu konuda daha becerikli iken bazıları daha az becerikli olabilirler (Bee ve Boyd; 2009).

Bağlanma, çocuğun annesini araması, onunla ilişki kurması ve ona yönelik yakınlık arayışı davranışlarında bulunmasıyla kendini göstermekte, annenin dönütleri ile şekillenmekte ve her ikisinin dahil oldukları etkileşim sürecinde belirlenmektedir. Bu süreçte nasıl bir bağın kurulduğu, niteliksel açıdan farklılık gösterebilmektedir. Alan yazında farklı türden bağlanma

ilişkilerini ve bunlara ilişkin algı içeriklerini ifade etmek için bağlanma stilleri tanımlanmaktadır. Kuşkusuz bağlanma stillerinin şekillenmesinde anne önemli bir role sahiptir. Bununla birlikte, bağlanma stillerindeki bireysel farklılıkların, genel olarak çocuk ile annesi arasındaki ilişkinin niteliğine bağlı olarak şekillendiği düşünülmektedir. Çocuğun ihtiyaçlarını uygun zaman ve şekilde karşılayan ebeveynler çocuklarında güvenli bağlanma stiline gelişmesine hizmet ederken çocukların ihtiyaçlarını olması gereken biçimde karşılayamayan ebeveynler çocuklarında güvensiz bir bağlanma stili oluşmasına yol açabilmektedirler. Çocuklarda yaşamın ilk yıllarında şekillenen bu bağlanma stilleri, bir takım içsel çalışan modeller aracılığı ile, sonraki gelişim dönemlerinde de etkisini sürdürmekte (Rice ve Mirzadeh, 2000; Collins ve Read, 1990), toplumda sağlıklı bir birey olarak bulunup bulunmamlarında rol oynamaktadır (Kayahan, 2002).

Bağlanma stilleri konusunda Bowlby'nin yanı sıra ikinci bir isim öne çıkar: Mary Ainsworth. Ainsworth ve arkadaşları (1978), Bowlby'in kuramını temel alarak laboratuvar ortamında, "Yabancı Ortam" olarak adlandırılan yöntemi kullanarak 12-18 aylık çocukların ve annelerinin davranışlarını incelemişlerdir. Yabancı ortam tekniğinde çocuk ve annesi, çocuğun ilgisini çekecek uyaranların bulunduğu bir odaya (laboratuvar koşulları) alınır. Çocuk ve annesi odadayken içeri yabancı biri girer. Bir süre sonra annesi odadan çıkar ve çocuk yabancı ile yalnız kalır. Ardından annesi geri gelir. Bir süre sonra hem yabancı hem annesi çocuğu odada tek başına bırakır. Sonra odaya sırasıyla yabancı ve annesi girer. Çocuk bir dizi seanstan oluşan bu prosedürde hem annesi ve yabancı ile girdiği etkileşimler açısından hem de ortamı keşfetme davranışları sergileyip sergilememesi bakımından gözlemlenir. Ainsworth, çocukların bu farklı koşullara verdiği tepkilere dayalı olarak üç farklı bağlanma stili tanımlar. Bunlar:

- a) Güvenli bağlanma,
- b) Kaygılı/kararsız bağlanma,
- c) Kaçınmacı bağlanma stilleridir.

Bu sınıflamada kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma stilleri, güvensiz bağlanma olarak değerlendirilmektedir. Güvenli bağlanan çocuklar kolaylıkla

keşif davranışına çıkarlar. Korktuklarında ya da tehlikede olduklarını hissettiklerinde anneleri ile temas geçmek isterler. Annelerinin temas kurma çabalarına karşılık verirler; direnç göstermezler. Yalnız kaldıklarında annelerinden ayrı kalmalarından kaynaklanan sıkıntı ve üzüntülerini belirtirler; anneleri geri geldiğinde ise bu duruma sevinirler, kısa sürede sakinleşirler ve onunla kolayca sakinleştirilebilirler. Davranışlarından, annelerini yabancıya tercih ettikleri anlaşılabilir. Güvensiz tipte sınıflanan kaygılı/kararsız bağlanan çocuklar, keşif davranışına çıkmada zorlanırlar. Annelerinin temas çabalarına bazen karşılık verirken bazen uzak dururlar. Yabancılara karşı mesafelidirler ve onların varlıklarından tedirgin olurlar. Anneleri odadan çıktığında çok çabuk telaşlanırlar; öfkelenir ve ağlarlar. Anneleri geri geldiğinde ise kolay sakinleşmezler. Yakınlaşmak isteseler de anneden uzak durma ve onunla temas geçme arasında bocalarlar. Güvensiz tipte sınıflanan kaçınmaçı bağlanan çocuklar, yabancı biri ile annesi arasında fark gözetmez ikisine nerdeyse aynı şekilde davranır. Annelerinin temas çabalarına direnmezler ancak temas aradıkları da söylenemez. Bu çocuklarda öfke, üzüntü gibi duygular bastırılmış, anneden beklenti kalmamıştır. Anneleri odadan ayrıldıktan sonra geri döndüğünde, çocuk temas kurma çabalarına çocuk sırt döner. Kucağa alınıp sevmeyi sevmeyi gibi bir yere bırakılınca da çok tepki göstermezler (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978).

Anne ile bebek arasında, zamanla şekillenen bağlanma ilişkisi, ilk başlarda bebeğin temel gereksinimlerini karşılamaya yöneliktir. Erken yıllarda güvenli bağlanmış bebekler, sonrasında da bağlanma davranışları sergilemeye devam ederler. Ancak sergilenen davranış örüntülerde farklılıklar gözlemlenir. Çocuklar okul öncesi dönem boyunca anneleri ile olan temaslarını sürdürmek isterler. Fakat temas mutlaka fiziksel varlığı gerektirmez. Onlar, anneleri yanlarında değilken bile aralarındaki bağın sürdüğünü bilirler. Bu nedenle teması yitirmeme, planlı ve işbirliği içinde düzenlenebilir. Okul çağındaki çocuklar da temelde ihtiyaç duyduklarında anne ve babalarının yanlarında olacağını bilme gereksinimi içerisindedirler (Bee ve Boyd, 2009).

Yaşamın erken yıllarında şekillenen bağlanma ilişkisi, bireylerin deneyimlerinden hareketle oluşturdukları “içsel deneyim modelleri” aracılığı ile ilişki sürecinde kendilerini ve başkalarını nasıl algılayacaklarını etkileyebilmektedir. Güvenli bağlanan çocuklar sonraki ilişkilerinde hem kendilerine hem de başkalarına güvenirken, güvensiz bağlananlar kuşkucu olabilmektedirler. Bu durum diğer ilişki türlerinin yanı sıra romantik ilişkiler için de geçerlidir. Shaver, Hazan ve Bradshaw (1988), romantik ilişkileri açıklamada bağlanma kuramından yararlanılabileceğini dile getirmişlerdir. Onlar kişilerin bağlanma stilleri ile romantik ilişkileri arasında paralellik bulunduğunu öne sürerler. Bağlanma ilişkisinde annenin çocuğuna karşı duyarlı olması ve onun gereksinimlerini uygun şekilde karşılaması nasıl çocuğun geliştireceği bağlanma stili üzerinde belirleyici ise aşk ilişkisinde de sevgilinin ilgili ve karşılık verici olması, ilişkide aynı şekilde belirleyicidir (Solmuş, 2012).

Bağlanma ve aşk arasındaki ilişkileri konu alan çalışmaların sonuçları genel olarak güvenli bağlananların ilişkilerinde daha mutlu olduklarına işaret etmektedir (Brenan ve Shaver, 1995). Kaygılı-kararsız bağlananlar daha sık âşık olmaktadır, ama daha az mutludurlar. Kaçınmacı bağlananlarsa daha kıskançtırlar ve yakın ilişki kurmaktan daha çok korkarlar (Hazan ve Shaver, 1987). Bu durumda bebeğin yaşamın erken dönemlerinde kendisi

1.5. Kişilik

Kişilik (personality) kelimesinin kökeni, Latince “persona” kavramından gelmektedir. Klasik Roma tiyatrosunda oyuncular, oynayacakları role uygun yapıları yani kişilikleri temsil eden maskeler takmışlardır. Persona, bu maskelerin adıdır. Tiyatroda eserlerinin gösterimi sırasında, sahne ve seyirciler arasındaki uzaklığın fazla olduğu durumlarda, oyuncunun yüz mimikleri uzaktan zor görüleceği için bu yola başvurulduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda “persona” kavramıyla bireyler arası farklılıkların anlatılmaya çalışıldığı söylenebilir (Dal, 2009).

Kişilik konusu tarih boyunca insanların ilgisini çekmiştir ve bu ilgi psikoloji biliminde hala yoğun bir şekilde devam etmektedir. Konuya ilişkin çalışmalarını sürdürenlerin genel olarak bireylerin kendilerine özgü duygu, düşünce ve davranış biçimleri üzerinde durduklarını söylemek mümkündür (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2011). Bununla birlikte kavramın çeşitli tanımları ile karşılaşmak olasıdır. Örneğin, 1925 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde kişilik konusundaki ilk dersi verdiği bilinen Gordon Allport (Burger, 2006) kişiliği “kişinin çevresiyle uyum içinde yaşamasını sağlayan psiko-fiziksel bir sistem, bireyin iç dünyasındaki dinamik yapılar” (Allport’dan akt. Özmenler, 1995) olarak tanımlamış ve kişiliğin, kişinin bireyselliğinin en ayırt edici özelliği olduğunu vurgulamıştır. Allport çevresel etkenlerin davranışın şekillenmesinde etkili olduğunu, bu nedenle bireyin ayırıcı özelliklerinin davranışları kestirmede yeterli olamayacağını ileri sürmüştür. Bununla birlikte, ona göre, kişileri davranışlarında değişken bir bölümün yanı sıra durağan bir bölüm de vardır ve ayırıcı özellikler bireylerin sinir sistemlerindeki fiziksel öğelerden kaynaklanır (Allport, 1961’den akt. Burger, 2006). Child’e (1968) göre de kişilik; bir kişinin zaman içinde az ya da çok durağan içsel faktörlerden kaynaklanan tutarlı davranışlardır ve bu davranışlar kıyaslanabilir durumlarda diğer insanlardan açıkça farklılık gösterir. Cüceloğlu (1991, s.404) kişiliğin “bireyin iç ve dış çevresi ile kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış ilişki biçimi” olduğunu ileri sürmektedir. Burger (2006, s.23) ise kişilik kavramının “bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçleri” ifade etmek için kullanıldığını dile getirmektedir. İki kısımdan oluşan bu tanımın birinci kısmı tutarlı davranış kalıplarıdır. Tutarlı davranış, bugün belli koşullarda sergilenen bir davranış biçiminin yarın benzer koşullarda yeniden aynı biçimde ortaya çıkmasını ifade etmektedir. Örneğin bugün dışadönük olan bir birey yarın, gelecek ay ve sonraki yıl da dışadönük olması onun bu özelliğinin tutarlılığını gösterir. Tanımın ikinci kısmı kişilik içi süreçlerdir. Kişilik içi süreçler, bireyin iç dünyasında gelişen bütün bilişsel, duygusal ve güdüsel süreçlere göndermede bulunur. Örneğin depresyon, bilgiyi işleme, mutluluk, stres ve inkar gibi konular kişilik içi süreçler olarak değerlendirilir (Burger, 2006).

Yukarıdaki örneklerde de görüleceği gibi, her ne kadar farklı kişilik tanımlarından söz edilse de kişilik konusu üzerinde çalışmalarını sürdüren birçok psikoloğun ortak kanısı, genel geçer bir tanımın kullanılmasının faydalı olacağı şeklindedir (Hampson, 1988). Araştırmacılar kişiliği farklı bakış açıları doğrultusunda tanımlamaya çalışabilirler ancak bir takım ortak kabullerin olduğu da ifade edilmelidir (Dal, 2009). Kişilik, bireyin kendine özgü ve ayırt edici davranışlarını içerir. Kendine özgüdür çünkü bireyin belirli koşullarda ya da sıklıkla yaptığı tipik davranışları temsil eder. Ayırt edicidir çünkü bu davranışları sayesinde kişi başkalarından ayrılır (Morgan, 2010).

Kişilik konusunda çalışan psikologlarının genel kabulü, insanlar arasındaki farklılıkların çok fazla olmadığı şeklindedir. Hemen hemen çoğu birey birbirine benzer; aralarında çok az bir farklılık vardır. Ancak önemli olan bu küçük farklılıklardır (Burger, 2006). Eğer farklılıklar çok fazla olsaydı uyum sağlamak zor olurdu. Diğer taraftan tüm insanlar benzer olaylara aynı tepkileri verselerdi o zaman da kişilik özelliklerinden bahsetmek mümkün olmazdı. Bireyleri birbirinden ayıran bu küçük ayrıntılar, kişilik kavramının da temelini oluşturmaktadır. Bireyi kişi yapan özellikler, ayrıntılarda gizli olan bu özelliklerdir ve bu özellikler belirli bir olay karşısında verilen tepkinin nedenlerini açıklamakta kullanılabilir (Gürbüz ve Sığı, 2011).

Günümüzde, psikolojinin farklı alanlarında çalışmalarını sürdüren çok sayıda psikolog bulunmaktadır. Bununla birlikte kavramın tanımında olduğu gibi, her birinin konuyu ele alış biçimleri de görece birbirlerinden farklıdır (Cüceloğlu, 1991; Morgan, 2010). Bazı araştırmacılar öğrenme öykülerine, bazıları bilinçaltı mekanizmalara, bazıları ise insan düşüncelerinin nasıl düzenlendiğine odaklanmaktadır. Aslında farklı bakış açılarının bulunması doğaldır; çünkü insan çok karmaşık bir varlıktır (Burger 2006). Bu karmaşık varlığın davranışlarını ve davranışlarının altında yatan süreçleri anlamaya ve açıklamaya çalışan, gerektiğinde öngöründe bulunmak ve müdahale etmek isteyen psikologlar, fen bilimlerinde incelemeler yapan bilim insanlarının yaptıklarından çok farklı şeyler yapmak durumundadırlar. Çünkü insanın kendisini nesnel bir şekilde inceleyebilmesi çok mümkün değildir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2011). Bu nedenle aynı konuya ilişkin farklı bakış

açılarının ortaya çıkması kaçınılmazdır. Kişilik konusunda öne çıkan bakış açıları ele alındığında altı temel yaklaşım dikkati çeker. Bunlar psikanalitik yaklaşım, biyolojik yaklaşım, insancıl yaklaşım, öğrenme yaklaşımları, bilişsel yaklaşım ve ayrıcalık özellik yaklaşımıdır (Burger 2006).

1.5.1.Psikanalitik Yaklaşım

Psikanalitik yaklaşımın öncüsü Sigmund Freud'dur. Freud kişiliği açıklarken topografik model ve yapısal model olmak üzere iki modelden yararlanır. Topografik modelin *bilinç* ögesi, farkında olunan düşünceleri içerir. Birazcık çabayla ulaşabilecek geniş bilgi birikimi *bilinç öncesini* oluşturur. İstenildiği zaman ulaşılamayan ve diğer iki ögeye göre çok daha geniş bir kapsamı bulunan öge, *bilinçaltı*dır. Yapısal model ise *id* (alt benlik), *ego* (benlik) ve *süper ego* (üst benlik) ögelerinden oluşur. İd doğuştandır ve haz ilkesi temelinde hareket eder. Ego iki yaş dolaylarında gelişmeye başlar ve gerçeklik ilkesine göre çalışır. Ana babanın ve toplumun değer yargılarını temsil eden süper ego ise beş yaşında şekillenmeye başlar. Bu iki modelin yanı sıra Freud açıklamalarında insan davranışlarının iki kuvvetli iç güç tarafından güdülendiğine yer verir. Libido olarak anılan yaşam/cinsellik içgüdüğü ve Thanatos olarak anılan ölüm/saldırganlık içgüdüğü. Kişilik gelişimini beş psikoseksüel gelişim dönemi çerçevesinde inceleyen kuramcı, yaşamın ilk beş-altı yılının kişilik gelişimi için kritik öneme sahip olduğunu vurgular. Ona göre kişiliğin temelleri çocukluk yıllarında atılır (Burger, 2006; Miller, 2008; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2011). Psikanalitik yaklaşım Freud'un öncülüğünde şekillenmiştir; ancak Alfred Adler, Carl Jung, Erik Erikson, Karen Horney, Harry Stack Sullivan, ve Eric Fromm gibi ardılları Psikanalitik bakış açısını temel almakla beraber kendi görüşlerini ortaya koymuşlardır.

1.5.2.Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik yaklaşımların açıklamaları kişilik özelliklerinin şekillenmesinde çevre etkisini kabul etmekle birlikte (Bee ve Boyd, 2009) özellikle biyolojik farklılıklar ile davranış farklılıkları arasındaki ilişkiye

odaklanır. Biyolojik yaklaşımlar içerisinde en öne çıkan, Hans Eysenck'in kişilik kuramıdır. Eysenck, hiyerarşik kişilik modelinde belirli tepki düzeyi, alışma tepki düzeyi, ayırıcı özellik düzeyi ve süper ayırıcı özellik düzeyinden söz eder. Ona göre süper ayırıcı özellikler üç temel kişilik boyutunda incelenebilir. Bu boyutlar dışadönüklük- içedönüklük, nevrotiklik ve psikotikliklerdir. Her birey bu üç boyutun her birinde belirli bir noktada bulunabilir. Ama herkeste bu iki uçtan biri daha baskındır. Dışadönükler canlı, atılgan, toplumsal ilişkilerinde başarılı ve grup etkinliklerinden hoşlanan kişilerdir. İçedönükler ise sessiz, az sayıda arkadaşları olan, grubun parçası olmak yerine yalnız kalmayı tercih eden insanlardır. Nevrotiklik boyutunun bir ucunda yer alanlar kolay heyecanlanır, çabuk öfkelenir ve fazla duygusal tepkiler verirler; diğer ucunda yer alanların ise duygusal iniş çıkışları yoktur, daha sakin ve tahmin edilebilirlerdir. Yine psikotiklik özellikleri öne çıkanlar bencil, saldırgan ve kayıtsızdırlar; diğer uçta yer alanlarsa özgeci, uyumlu ve duyarlıdırlar. Eysenck, belirli kişilik özelliklerinde sınıflanan bireylerin sadece davranışlarının değil, fizyolojik yapılarının da farklı olduğunu ileri sürmüştü, bu farklılıkları beyni temele alarak açıklamaya çalışmıştır (Burger, 2006). Son zamanlarda mizaç özellikleri (doğuştan getirilen davranışsal eğilimler) ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaya çalışan psikologların bu bakış açısı temelinde hareket ettikleri ifade edilebilir. Bununla birlikte insanların kişilik özelliklerinin, nesiller boyunca devam eden evrimsel sürecin bir parçası olduğu görüşü de kabul edilmeye başlanmıştır.

1.5.3. İnsancıl yaklaşım

Kökenleri varoluşçu felsefeye dayanan **insancıl yaklaşım** da kişilik kuramları arasında önemli bir yere sahiptir. İnsancıl psikolojide diğer bakış açılarından farklı olarak, bireylerin özgür iradeleri doğrultusunda seçim yaptıkları ve bu nedenle eylemlerinin sorumluluklarını almaları gerektiği kabul edilir. Bireylerin davranışları, kişisel tercihlerinin bir yansımasıdır. İnsanlar kendi yaşantılarını aktif bir biçimde şekillendirme potansiyeline

sahiptirler ve bazı fiziksel kısıtlılıklar dışında her şeyi değiştirebilme güçleri vardır.

İnsancıl psikologlar kişisel sorumluluğun yanı sıra şimdi ve burada, bireyin fenomenolojisi ve kişisel gelişim ögeleri üzerinde dururlar. Şimdi ve burada ögesinde geçmiş ve gelecek üzerine düşünmenin önemli olabileceği ancak geçmişe takılı kalmanın ya da gelecek üzerinde fazla kafa yormanın şimdi ve burada olanı kaçırmaya yol açacağı ileri sürülür. Önemli olan bugünü en iyi şekilde yaşayabilmektir (Burger, 2006; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2011). Bireyin fenomenolojisi ögesinde vurgulanan bir bireyi kendisinden daha iyi hiç kimsenin tanıyamayacağıdır (Cüceloğlu, 1991). Bu nedenle terapilerin amacı bireye kendini kabul etmesi noktasında yardımcı olmak ve kendi çözüm yollarını üretmesinde onu desteklemektir (Burger, 2006; Sharf, 2016). Kişisel gelişim ögesinde insanların gelişimlerini olumlu yönde ilerletme güdüsüne sahip oldukları ileri sürülür. Çeşitli engellerle karşılaşmadığı sürece birey kendi varoluşunu şekillendirerek belirli bir tatmin edici konuma ilerler (Burger, 2006; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2011). Humanist yaklaşımın en önemli kuramcılarında Carl Rogers bu konumu potansiyelini tam olarak kullanma, Abraham Maslow ise kendini gerçekleştirme kavramlarıyla ifade eder.

1.5.4.Öğrenme Yaklaşımları

Öğrenme yaklaşımları arasında konuya en çok ilgi gösterenler davranışçılar ve sosyal bilişsel öğrenme kuramcılarıdır. Davranışçılar, kişilik özelliklerini ve davranışların nasıl değiştirilebileceğini koşullanma ilkeleri ile açıklamaya çalışmışlar; pekiştiricilerin rolü üzerinde durmuşlardır. Örneğin, davranışçı yaklaşımın en önemli temsilcilerinden olan Watson, kişiliği alışkanlıklar sisteminin son ürünü olarak betimlemiş ve koşullanma aracılığı ile sağlıklı çocukların kalıtsal özellikleri ya da ailesinin etkisi ne olursa olsun istedik kişilik özelliklerine sahip olacak şekilde yetiştirebileceğini ileri sürmüştür (Watson 1924/1970'den akt. Burger, 2006). Bu durumda koşullanma sürecinde şekillenen davranış özellikleri, yine koşullanma

aracılığı ile değiştirilebilir. Sosyal bilişsel kuramda ise kişilik gelişiminde pekiştireçlerin yanı sıra bilişsel ögelere de yer verilir. Bireyler bilişsel süreçlerin dahil olduğu gözlem yoluyla, model alarak ve başkalarının yaşantıları aracılığıyla da öğrenebilir. Sosyal bilişsel kuramın tipik temsilcisi Albert Bandura'dır. Bandura davranışların nedenlerini açıklarken karşılıklı belirleyicilik kavramını kullanır. Ona göre davranışlar sadece pekiştireçler gibi dışsal süreçler tarafından değil düşünce, inanç ve beklentiler gibi içsel süreçler tarafından da belirlenir ve aynı zamanda davranışlar da bu süreçleri etkiler. Dolayısı ile bu üç öge yani davranış, dışsal belirleyiciler ve içsel belirleyiciler karşılıklı olarak etkileşim halindedir. Davranışlarımızı hangi ögenin belirleyeceği, değişkenlerin gücüne bağlıdır. Bazen dışsal değişkenler, bazen içsel değişkenler baskın olabilir. Genellikle bireyler kendi olanaklarını ve sınırlılıklarını kendileri belirlerler, ancak bazı durumlarda da olanaklar ve sınırlılıklar, çevre tarafından yaratılır (Bandura, 1977).

1.5.5.Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşımda kişilik özelliklerindeki farklılıklar, bireylerin bilgiyi işleme süreçlerindeki farklılıklarla ilişkilendirilir. Her bireyin davranışları farklıdır; çünkü algı içerikleri başkalarından farklıdır. Bilişsel yaklaşımlar içerisinde sınıflanan en dikkat çekici kuram George Kelly'nin "kişisel yapılar kuramı"dır. Kelly kuramında insanların benzersin olduğu varsayımı ile yola çıkar ve dünyaları ile ilgili olarak tıpkı bilim insanlarının yaptıkları gibi sürekli hipotezler geliştirip bunları test ettiklerini ileri sürer. Bu hipotez-test süreci kestirimde bulunma ve kontrol etme gereksinimini karşılarsa, süreçle ilgili şablonlar zihne kaydedilir. Eğer işe yaramazlarsa bir sonraki sefer birtakım değişikliklere gidilerek yeniden bir hipotez-test süreci gerçekleştirilir. Kelly, zihne kaydedilen bu içerikleri kişisel yapılar olarak adlandırılır. Bireylerin davranışlarını belirleyenler, sahip oldukları kişisel yapılardır (Burger; 2006). Diğer taraftan bu yapılar her zaman gerçekliğe uygun olmayabilir. Bilişsel terapilerin amacı da danışanın hatalı bilişsel içeriklerini daha sağlıklı olanlarla değiştirebilmesinde ona yardım edebilmektir (Sharf, 2016).

1.5.6. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı

Ayırıcı özellik yaklaşımını benimseyen psikologlar, insanları tanımlamak ya da davranışlarını önceden kestirebilmek için bir takım özellikler ileri sürerler. Bu özellikler ölçülebilir ve bireylerin, belirli bir ayırıcı özellik boyutunun neresinde bulunduğu tespit edilebilir. Kişilik özellikleri konusunda büyük guruplar üzerinde çalışmalar yürütüldüğünde, özelliklere ilişkin normal dağılım eğrisi ortaya çıkar. Bireyleri, bu normal dağılım eğrisi üzerinde buldukları noktaya göre sınıflandırmak mümkündür. Bu sınıflama kuşkusuz kişilik özelliklerinin zaman içinde görece sabit kaldığı ve farklı durumlarda kararlılık sergilediği kabulüne dayalı olarak gerçekleştirilir. Önemli olan tek bir kişinin davranışlarını anlamaya çalışmak değil, farklı sınıflara giren bireylerin genel davranış örüntülerini ortaya çıkarmaktır (Burger, 2006). Bireyler arasında karşılaştırma yapmayı kolaylaştırdığı için yapılan araştırmalarda sıklıkla bu bakış açısının temele alındığı görülmektedir. Bu çalışmada da kişilik konusunda karşılaştırma yapmaya olanak verdiği için ayırıcı özellik yaklaşımı benimsenmiştir.

Ayırıcı özellik yaklaşımlarında ilk öne çıkan isim Allport'tur. Allport, bireyi grup normları çerçevesinde incelemenin ve kendi içinde incelemenin önemi olduğuna işaret eder. Bu teknikler kullanılarak hem bireyin diğerlerine göre bulunduğu yer belirlenir hem de temel ve ikincil ayırıcı özellikleri ortaya çıkarılabilir. Allport dışında Henry Murray ve Raymond B. Cattle bu yaklaşımın önemli kuramcılarındandır. Bununla birlikte ayırıcı özellik yaklaşımları arasında son zamanlarda Büyük Beşli Modelinin (Big Five Model) öne çıktığı ifade edilmektedir (Peterson ve Seligman, 2004). Bu araştırmada da kişilik özellikleri değişkeni, büyük beşli bakış açısı doğrultusunda ele alınmıştır.

Büyük beşli modeli, ayırıcı özellik temelinde gerçekleştirilen çeşitli araştırmalardan elde edilen sonuçlara dayalı olarak oluşturulmuştur. Bu modelde kişiliğin beş boyutu olduğu ileri sürülür. Farklı araştırmacılar bu boyutları adlandırmak için farklı kavramlar ileri sürseler de en sık

kullanılanlar dışadönüklük (extraversion), nevroitiklik (neuroticism), yumuşak başlılık (agreeableness), sorumluluk (conscientiousness) ve deneyime açıklık (openness) kavramlarıdır (Bacanlı, İlhan ve Aslan 2009; Burger, 2006; Goldberg, 1990).

Dışadönüklük

Dışadönük bireyler oldukça sosyal, sempatik, enerjik, eğlenceli, dost canlısı, iyimser, sıcakkanlı ve girişkendirler (Goldberg, 1990; McCrae & Costa, 1987). İçe dönük bireyler ise genellikle bu özellikleri dışadönükler kadar yoğun göstermezler ancak bu bireylerin asosyal ya da enerjisi olmayan bireyler olduklarını söylemek de doğru değildir (Burger; 2006). Aralarındaki fark, derece farkıdır. Dışadönükler bu boyutun bir ucuna daha yakınken içedönükler diğer uca daha yakındırlar.

Nevrotiklik

Nevrotiklik kaygı, çabuk öfkelenme, kendinden kuşku duyma, düşünmeden hareket etme ve duygusal dengesizlik gibi özelliklerle karakterizedir. Nevrotiklik eğilimleri düşük bireyler kaygı ile başa çıkabilirler, öfkelerini kontrol altında tutabilirler, kendilerine güvenlidirler ve duygusal açıdan dengelidirler. Nevrotik eğilim olan bireyler genellikle kronik yorgunluk, baş ağrısı, uyuyamama, görme güçlüğü ve iştahsızlık gibi psiko-somatik belirtilerden şikayetçidirler (Burger, 2006). Böyle kişilerin hem iş yaşantılarında hem de aile içinde daha fazla stres ve çatışma yaşamaları olasıdır.

Yumuşak Başlılık

Yumuşak başlı bireyler nazik, hoşgörülü, yardımsever, güven verici, arkadaş canlısı, yumuşak kalpli, işbirliğine açık, rekabet etmektense birlikte çalışmayı seven insanlardır. Yumuşak başlı olmayanlarsa kuşkucu, çıkarları için kavga etmeyi göze alabilen ve rekabet etmeye eğilimli kişilerdir.

Yumuşak başlılık kişiler arasında çatışmayı azalttığı gibi iş ve aile çevresinde uyumu kolaylaştırmaktadır (Burger, 2006).

Sorumluluk

Sorumluluk sahibi olan bireyler daha düzenli, sabırlı, azimli, çalışkan, başarma isteği olan ve planlı hareket eden kararlı kişilerdir (McCrae & Costa, 1987; Goldberg, 1990). Sorumluluk boyutunun diğer ucunda yer alanlarsa dikkatsiz, plansız ve güvenilmez kişilerdir. Sorumluluğu belirleyen özelliklerin çoğu zaman başarı ya da iş durumlarında da ortaya çıktığı için bu duruma başarma isteği denilebilir (Burger, 2006).

Deneyime Açıklık

Deneyime açıklık hayal gücü yüksek, yaratıcı, meraklı, geniş ilgi alanlarına sahip, girişken ve entelektüel olma ile ilişkilidir. Deneyime açık bireyler gelenek dışına çıkabilirler, alışılmadık olanı denemeye cesaret edebilirler ve bağımsız düşünebilme becerisine sahiptirler. Deneyime açık olmayan bireylerse gelenekçidirler ve yeniliklerdense bilineni tercih etme eğilimi içerisindeyler (Burger, 2006).

Büyük beşli temelinde gerçekleştirilen çeşitli çalışmaların sonuçları, bireylerin kişilik özelliklerini oluşturan özelliklerin önemli bölümünün bu beş temel boyutta toplanabileceğine işaret etmektedir. Her ne kadar zaman zaman hangi beş boyut? Beş mi? üç mü? yoksa yedi mi? gibi sorular üzerinde hala tartışmalar devam etse büyük beşli temelinde elde edilen sonuçlardan eğitsel rehberlik, mesleki rehberlik ve kişisel rehberlik alanlarında yararlanılmakta ve farklı problem alanlarındaki araştırmalarda yoğun olarak kullanılmaktadır.

1.6. Problem Cümlesi

Araştırmanın temel amacı; beliren yetişkinlikte aşk stillerinin kişilik, ana-babaya bağlanma ve bazı demografik özellikler açısından incelenmesidir. Bu amaçla araştırmada yer verilen alt problemler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

1. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stillerine ilişkin puanların sıralaması nedir?
2. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri eğitime devam ettikleri üniversiteye göre farklılaşmakta mıdır?
4. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri ile ilişki süreleri ilişkili midir?
5. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri ile ilişki sayıları ilişkili midir?
6. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri ana babaya bağlanma düzeyleri ile ilişkili midir?
7. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri kişilik özellikleri ile ilişkili midir?

1.7. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada üniversitede eğitim gören beliren yetişkinlerin aşk stilleri ile bazı demografik değişkenler, ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler betimlemeye çalışılmıştır. Bu amaç kapsamında beliren yetişkinlerin aşk stilleri cinsiyetlerine, eğitimlerine devam ettikleri üniversiteye, ilişki sayılarına ve ilişki sürelerine göre karşılaştırılmış, ana-babalarına bağlılık düzeyleri ve kişilik özellikleri ile aşk stilleri arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bu doğrultuda beliren yetişkinlerin

aşk stilleri hakkında bilgi edinilmesi ve bu aşk stilleri ile ilişkisi olduğu düşünülen faktörlerin ortaya çıkarılması planlanmıştır. Bu plan kapsamında gerçekleştirilen araştırma sonucunda hem aşk konusunda ileri sürülen kuramlara destek sağlayacak bulguların ortaya çıkarılacağı hem de karşı cinsle ilişkilerde yaşanan sorunların kaynaklarına ışık tutacak bazı sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmüştür.

1.8. Araştırmanın Önemi

Karşı cinsle yakın ilişkiler kurma ve sürdürme ergenlik sonrası için son derece önemli bir gelişim görevidir (Erikson, 1982). Bu konuda karşımıza çıkan belki de en önemli kavramsa “aşk”tır. Aşk, yaşantımızda çok önemli bir yer tutmakla birlikte, konuya ilişkin bilimsel çalışmalar yakın zamanlarda ivme kazanmıştır. Genel olarak bakıldığında, Batı’da aşk konusunda önemli bir araştırma birikimi olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye’de aşk konusunda yapılan çalışmalar son derece sınırlıdır (Ercan, 2013). Diğer taraftan aşk stilleri ile ilişkili olduğu düşünülen kişilik ve ana-babaya bağlanma özelliklerinin birlikte ele alındığı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmanın hem diğer aşk kuramlarının yanı sıra özellikle temele alınan Alan Lee’nin “Aşkın Renkleri” kuramına yapacağı katkı bakımından hem de aşk konusunda yaşanan sorunların kaynaklarına işaret etmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.9. Araştırma Sayıltıları, Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma, Türkiye’de üç farklı üniversitede okuyan amaca uygun olarak seçilen bir grup öğrenciye uygulanmasına karşın sonuçlar genel olarak ifade edilmiştir.

Bu araştırma Giresun Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde okuyan rastgele seçilen 576 öğrenci ile sınırlıdır.

Katılımcılar, araştırmada kullanılan ölçme araçlarını doldururlarken gerçek beceri, duygu ve düşüncelerini yansıtmışlardır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma konusu ile ilgili yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar üzerinde durulmuştur. Araştırmalar tarih sırasına göre kronolojik bir şekilde özetlenmiştir.

Aşk stilleri konusunda literatürde çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda aşk stilleri farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Bu değişkenler; ilişki doyumu (Neto, 2005), cinsiyet (Dion ve Dion, 1993; Neto, 1994) cinsel tutumlar (Hendrick ve Hendrick, 1995), benlik tipleri (Ercan,2008) öznel iyilik hali (Kim ve Hatfield, 2004) ve benlik saygısı (Dion ve Dion, 1973) gibi pek çok farklı konuyu kapsamaktadır. Birçok araştırmada kültürler arasında karşılaştırma yapılmış ve sonuç olarak genellikle aşk stillerinin şekillenmesinde kültürel farklılığın önemine dikkat çekilmiştir.

Kephart (1967) tarafından yapılan ve ilk araştırmalardan biri olan çalışmada, üniversite öğrencisi kadın ve erkeklerin romantik deneyimleri incelenmiştir. Çalışma sonuçları kadınların erkeklerden daha fazla romantik deneyimi olduğunu, evlilik yaşına yaklaşılmaya bu durumdaki farkın azaldığını ortaya koymuş; bu da kadınların erkeklere nazaran daha çabuk olgunlaşmasıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Kephart çalışmasındaki, “özellik ve bakış açısı sizin beklentiniz doğrultusunda olsa bile âşık olmadığınızı düşündüğünüz biri ile evlenir miydiniz?” sorusuna kadınların %24’ü erkeklerin ise %66’sı “kesinlikle hayır” cevabı vermesini kadınların daha evlilik yönelimli ve gerçekçi olması şeklinde yorumlamıştır.

Driscoll, Davis ve Lipetz (1972) tarafından, ana babaların büyük çocuklarının aşk yaşantılarına olan etkilerini ölçmek amacıyla 140 evli çift üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda ana babaların çocuklarına romantik ilişkilerinde müdahale etmeleri ile çocukların romantik aşk puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır. Aynı

araştırmada evli olmayan çiftlerin romantik aşk puanları, evli olanların romantik aşk puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Dion ve Dion (1973) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, üniversitede eğitim gören 243 katılımcının içsel-dışsal kontrol odağı puanları ile romantik aşk puanları karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin kadınlardan daha saplantılı ve romantik, kadınların erkeklerden daha mantıklı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları ayrıca dışsal kontrol odağı yönelimlilerin içsel kontrol odağı yönelimlilere göre daha romantik olduğunu ortaya koymuştur.

Cimbalo, Faling ve Mousaw (1976) Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirdikleri araştırmada 0 ile 15 yıl aralığında evli olan 32 çiftin, evlilik süreleri ile aşk puanlarını karşılaştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre çiftlerin evlilik süreleri arttıkça aşk puanları düşmekte ama hoşlanma puanları aynı kalmaktadır.

Philbrick ve Opolot (1980), Uganda'da yaptıkları araştırmanın bulgularını Cimbalo, Faling ve Mousaw'un 1976 yılında gerçekleştirdikleri araştırmanın bulguları ile karşılaştırmışlar, Uganda'daki evli çiftlerin aşk puanlarının Amerika Birleşik Devletleri'ndeki evli çiftlerin aşk puanlarından daha düşük olduğunu bulmuşlardır.

Vandewiele ve Philbrick (1983) tarafından, Senegal'de gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen bulgular, Cimbalo, Faling ve Mousaw'un Amerika Birleşik Devletleri bulguları ve Philbrick ve Opolot'un Uganda bulguları ile karşılaştırılmıştır. Sonuçta Amerika Birleşik Devletlerinde evlilik aşkı puanlarının romantik aşk puanlarından, Uganda'da ise romantik aşk puanlarının evlilik aşkı puanlarından daha yüksek olduğu, Senegal'de ise her iki puan türü arasında farklılık olmadığına işaret eden bulgular elde edilmiştir.

Hendrick ve Hendrick (1986), 807 lisans öğrencisine Lee'nin kuramına dayalı olarak geliştirdikleri 42 maddelik aşk stilleri ölçeğini

uygulamışlardır. Araştırma sonucunda kadınların arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puanlarının erkeklerin puanlarından, erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınların puanlarından daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı araştırmacılar 1988, 1992 ve 1993 yıllarında Amerika Birleşik Devletlerinde yaşayan toplam 1090 katılımcıyla cinsellik ve aşka ilişkin cinsiyet farklılıklarını ele alan çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Araştırmalarının sonunda kadınların sahiplenici, mantıklı ve arkadaşça aşk puanlarının erkeklerin puanlarından, erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınların puanlarından daha yüksek olduğu bulgusunu elde etmişlerdir (Hendrick ve Hendrick, 1995).

Dion ve Dion (1993) çalışmalarında, aşk stilleri ile etnik köken ve cinsiyet değişkenlerini karşılaştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre etnik köken dikkate alınmadığında erkeklerin oyun gibi aşk puanları kadınların oyun gibi aşk puanlarından, kadınların ise arkadaşça aşk ve mantıklı aşk puanları erkeklerin arkadaşça aşk ve mantıklı aşk puanlarından daha yüksektir. Aşk puanları, etnik kökene göre karşılaştırıldığında, Asyalıların arkadaşça aşk puanlarının Avrupalıların arkadaşça aşk puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Etnik köken ve cinsiyet faktörleri birlikte ele alındığında, Asyalı kadınların oyun gibi aşk puanlarının Asyalı erkek, Avrupalı erkek ve Avrupalı kadınların oyun gibi aşk puanlarından daha düşük, yine Asyalı kadınların özgeci aşk puanlarının Asyalı erkek, Avrupalı erkek ve Avrupalı kadınların özgeci aşk puanlarından daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Neto (1994) tarafından yapılan çalışmada 185 üniversite öğrencisinin aşk tutumları incelenmiştir. Araştırma bulguları erkeklerin özgeci aşk ve oyun gibi aşk puanlarının kadınların özgeci aşk ve oyun gibi aşk puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Sprecher, Aron, Hatfield, Cortese, Potapova ve Levitskaya (1994) tarafından yapılan çalışmada 223 Japon, 401 Rus ve 1043 Amerikalı genç yetişkinin aşk stilleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda tutuklu aşk stili puanlarının en yüksek Amerikalı genç yetişkinlerde olduğu, oyun gibi aşk ve

sahiplenici aşk stili puanlarının ise Rus genç yetişkinlerde olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Genel olarak katılımcılardan erkeklerin özgeci aşk stili puanları, kadınların özgeci aşk stili puanlarına oranla daha yüksek çıkmıştır. Amerikalı kadınların oyun gibi aşk puanları Amerikalı erkeklerin oyun gibi aşk puanlarından, Amerikalı erkeklerin mantıklı aşk puanları Amerikalı kadınların mantıklı aşk puanlarından daha düşük çıkmıştır. Araştırma sonucunda Amerikalı ve Rus kadınların sahiplenici aşk puanlarının, Japonya'da ise erkeklerin sahiplenici aşk puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Waller ve Shaver (1994), ikizlerin genetik donanımlarının aynı olması faktörünü ele alarak 980 yetişkin ikizi; aşk stilleri bakımından karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda ikizlerde aynı olan genlerin aşk stili üzerine bir etkisinin tespit edilmemiş, birbirine yakın yaşanan romantik süreçlerin aşk stillerindeki benzerliğin nedeni olduğu ileri sürülmüştür.

Montgomery ve Sorell (1997) tarafından yapılan çalışmada 250 yetişkinin yaş gruplarına göre aşk tutumları karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçlarında evlenmemiş genç yetişkinlerin ileriki yaşlardaki katılımcılara göre özgeci aşk puanlarının düşük, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Davies (2001) tarafından yapılan araştırmada aşk stilleri ile sosyal arzu edilirlilik arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırma sonucunda sosyal arzu edilirlikle saplantılı aşk stili arasında, her iki cinste de negatif yönde ilişki bulunduğu ayrıca oyun gibi ve tutkulu aşkın erkeklerde, özgeci aşkın ise kadınlarda sosyal arzu edilirlikle pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Hendrick ve Hendrick (2002) aşk stilleri ile cinsel tutumlar arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, erkeklerin daha özgeci, kadınların daha mantıklı olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Medora, Larson, Hortaçsu ve Dave (2002), 200 Amerikalı, 223 Türk, 218 Hintli olmak üzere toplam 641 genç yetişkinin romantik aşk yapıları

konusunda kùltùrlerarası bir karşılaştırma çalışması yapmışlardır. Araştırma sonucunda Amerikalı gençlerin romantik aşk puanları en yüksek çıkmış bu sıralamayı Tùrk genç yetişkinler izlemiş, en son sırada ise Hintli genç yetişkinler yer almıştır. Araştırma yapılan toplumlarda kadınların erkeklere göre daha romantik olduğu bulgusuna da ulaşılmıştır.

White, Hendrick ve Hendrick (2004) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ve romantik ilişkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda erkeklerde kişiliğın nevroitiklik boyutunun sahiplenici aşk stili ile pozitif, arkadaşça aşk stili ile negatif; kişiliğın yumuşak başlılık boyutunun oyun gibi aşk stili ile negatif, tutkulu aşkla pozitif, kişiliğın deneyime açıklık boyutunun tutkulu aşk stili ve sahiplenici aşk stili ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Yine kadınlarda kişiliğın deneyime açıklık boyutunun kadınlarda mantıklı aşk stili ile pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Büyüksahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından hazırlanan çalışma iki aşamadan oluşmuştur; ilk aşamada Lee'nin aşk stillerini (tutkulu, sahiplenici, mantıklı, özgeci, oyun gibi, arkadaşça) temel alan Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formunun (LAS) Tùrkiye örneklemini üzerinde geçerliği ve güvenilirliği incelenmiş, ikinci aşamada ise aynı ölçek kullanılarak evli çiftler ile ilişkilerini flört düzeyinde sürdüren çiftlerin aşka ilişkin tutumları karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin özgeci aşk puanları kadınların özgeci aşk puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca ilişki türlerine göre aşk stillerinin değiştiği bulgusu elde edilmiştir. Flört ilişkisi olan çiftlerin evli ya da sözlü nişanlı olan çiftlere göre ilişkilerinde daha sahiplenici oldukları belirlenmiştir. Çiftlerin mutlu olmaları ile özgeci ve tutkulu aşk stilleri arasında olumlu; aşkı oyun gibi görme arasında olumsuz yönde ilişki olduğu bulunmuştur. İlişkide sorun yaşama ile özgeci ve tutkulu aşk stilleri arasında olumsuz; aşkı oyun gibi görme ve sahiplenici aşk stili arasında ise olumlu ilişki tespit edilmiştir.

Kanemasa, Taniguchi, Daibo ve Ishimori (2004) tarafından yapılan çalışmada Japonya'da eğitim gören 343 lisans öğrencisine aşk stilleri ölçeği

uygulanmıştır. Araştırma sonucunda Japonya'da kadınların mantıklı ve özgeci aşk puanlarının erkeklerin mantıklı ve özgeci aşk puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuçların çoğunlukla Lee'nin kuramı ve altı aşk stiline kavramsal geçerliliği için destek sağladığı dile getirilmiştir.

Kim ve Hatfield (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Amerikalı ve Koreli öğrencilerin aşk stilleri, pozitif-negatif duyguları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda Kore ve Amerika Birleşik Devletlerinden elde edilen bulguların benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, Kore'de yaşanan batılılaşma süreci ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Lee (2005) araştırmasında oyun gibi aşk ile dikey bireycilik arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Çalışmada erkeklerin dikey bireycilik ve oyun gibi aşk puanlarının kadınların puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Büyüksahin (2006), "Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı Değişkenler Yönünden İncelenmesi" başlıklı doktora tezinde aşk stillerini de ele almış ve araştırmasını yetişkinler üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda kadınların tutkulu aşk puanlarının erkeklerin tutkulu aşk puanlarından, erkeklerin özgeci aşk puanlarının kadınların özgeci aşk puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmanın bulgularında flört ilişkisi olanların özgeci aşk puanlarının sözlü, nişanlı ya da evli olanların özgeci aşk puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür. Yine flört ilişkisi olanların tutkulu aşk puanları, sözlü ve nişanlı olanların tutkulu aşk puanlarından daha yüksek çıkmıştır.

Beştav (2007) tarafından hazırlanan "Romantik İlişki Doyumu ile Cinsiyet, Bağlanma Stilleri, Rasyonel Olmayan İnançlar ve Aşka İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde romantik ilişki doyumu ile bağlanma stilleri, aşka ilişkin tutumlar, rasyonel olmayan ilişki inançları, cinsiyet ve doğup yaşanan yerleşim birimi değişkenleri arasındaki ilişkileri ve bu değişkenlerin romantik ilişkilerden

sağlanan doyuma yaptıkları görelî katkıları incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre farklı yerleşim birimlerinde (köy, şehir, büyükşehir) doğup büyüyen kadın ve erkek katılımcıların ilişki doyumu puanları arasında cinsiyete ve doğup yaşanan yerleşim birimine göre herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Ercan (2008) tarafından hazırlanan “Genç Yetişkinlerin Aşk Stilleri ve Benlik Tipleri” başlıklı doktora tezinde Ankara ilinin farklı semtlerinde yaşayan genç yetişkinlerin aşk stilleri ve benlik tipleri, eğitim düzeyleri, cinsiyetleri ve sosyo-ekonomik düzeyleri; ek olarak aşk stilleri, ilişki sayıları, ilişki süreleri, ilişki statüleri ve benlik tiplerine göre karşılaştırılarak incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, genç yetişkinlik döneminde tutkulu aşk stillerinin diğer aşk stillerine göre daha baskın olduğu, bununla birlikte aşk stillerinin ilişki süresi, ilişki sayısı, ilişki statüsü, sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, eğitim düzeyi ve bireyci-ilişkisel-toplulukçu benlik tiplerine göre farklılıklar gösterdiği bulgularına ulaşılmıştır.

Uzun Özer ve Tezer (2008) tarafından hazırlanan “Aşka İlişkin Tutum Stillerinin Olumlu ve Olumsuz Duyguları Yordayıcılığı” adlı çalışmada lisansüstü eğitim gören öğrencilerin aşka ilişkin stillerinin (tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk) olumlu ve olumsuz duyguları yordayıcılığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda tutkulu aşkın hem olumlu hem de olumsuz duyguları yordadığı; sahiplenici ve özgeci aşkın ise yalnızca olumsuz duyguları yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Evren Turfan ve Yaluğ (2010) tarafından hazırlanan “Aşk Fenomeni ve Sevgi İlişkilerinin Nörobiyolojisi” adlı çalışmada aşk fenomeninin altında yatan ortak nörobiyolojik yapılar ve bu yapıların tıp ve sağlık açısından önemi araştırılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda aşk ve sevgi ilişkilerinin güven ve inancın yanı sıra beyindeki ödüllendirme sisteminin (limbik sistem) aktivasyonuna dayanan karmaşık, nörobiyolojik bir yapı olduğu ileri sürülmüştür. Bununla beraber yaşanan ilişki sürecinin oksitosin, vazopressin, dopamin ve serotonerjik işlevleri içerdiği belirtilmiştir. Aşk

ilişkisi süresince görülebilecek beden, zaman algısı ve limbik sistemin farklı yapı taşlarının işlevlerindeki değişiklikleri daha iyi ayırt edebilmek için ek araştırmalara gereksinimin olduğu vurgulanmıştır.

Açıkel (2013) “Üniversite Öğrencilerinin Aşk Biçimleri ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde iki değişkeni ve kişilik özelliklerinin aşk stillerini yordayıcılığını incelemiştir. Bulgular kadınların özgeci ve mantıklı aşk puanlarının erkeklerin mantıklı ve özgeci aşk puanlarından, erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınların oyun gibi aşk puanlarından yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda kişiliğin sorumluluk alt boyutunun özgeci aşk, arkadaşça aşk ve mantıklı aşk stillerini, dışadönüklük alt boyutunun tutkulu aşk stilini, uyumluluk alt boyutunun ise oyun gibi aşk stilini yordadığı bulunmuştur.

Ercan (2016) üniversite öğrencileri üzerinde yürüttüğü araştırmasında, aşk stilleri ile demografik değişkenler ve ana babaya bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların ilişki sayıları ile oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk stili puanları arasında, ilişki süreleri ile tutkulu aşk, arkadaşça aşk, özgeci aşk ve oyun gibi aşk puanları arasında anlamlı ilişkiler olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Erkeklerin oyun gibi aşk ve özgeci aşk stili puanlarının kadınların oyun gibi aşk ve özgeci aşk stili puanlarından, kadınların sahiplenici aşk ve mantıklı aşk stili puanlarının erkeklerin sahiplenici aşk ve mantıklı aşk puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anneye bağlanma düzeyi ile tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk stili puanları arasında, babaya bağlanma düzeyi ile tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk stili puanları arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

İlgili alan yazın incelendiğinde, aşk stilleri konusunda cinsiyetler arasındaki farkı ele alan çalışmaların önemli bir yer tuttuğu ve bununla beraber yapılan çalışmalarda katılımcıların çoğunlukla genç yetişkinler olduğu dikkati çekmektedir. Bununla birlikte aşk stillerinin kültürel farklılıklar, ilişki doyumu, bireycilik ve toplulukçuluk eğilimleri, ana babaya bağlanma ve

kişilik özellikleri gibi değişkenlerle birlikte ele alındığı görülmektedir. Ancak ana babaya bağlanma ve kişilik özellikleri ile aşk stillerini birlikte ele alan araştırmaya rastlanmamıştır. Aşk stillerinin birden çok faktörle ilişkisi olacağı fikri, yapılan araştırmalarla desteklenmektedir. Bu doğrultuda aşk stilleri ile ilişkisi olabilecek psikolojik kavramların incelenmesi, alandaki bilgi birikimine katkı sağlayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, grubu, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının uygulanması, verilerin toplanması ve nasıl analiz edildiğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma, aşk stillerinin demografik değişkenler, ana babaya bağlanma düzeyi ve kişilik özellikleri ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan ilişkisel tarama modeline dayalı betimsel bir çalışmadır. Tarama modellerinde, var olan bir durumun var olduğu şekli ile betimlenmesi amaçlanır. Bu çalışmada beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stili puanlarının ilişki sayısı, ilişki süresi, kişilik özellikleri ve ana babaya bağlanma düzeyleri ile ilişkisi incelenmiş; bunun yanı sıra aşk stili puanları cinsiyete ve katılımcıların eğitimlerine devam ettikleri üniversiteye göre karşılaştırılmıştır.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmada amaca uygun örneklem tekniği kullanılmıştır. Katılımcılar, 2013–2014 eğitim öğretim yılında Giresun Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde lisans eğitimine devam eden 600 öğrenciden oluşmaktadır. Ancak uygun şekilde doldurulmayan ve normal dağılımı bozan ölçekler dışarıda bırakıldığında 576 öğrencinin verileri üzerinden işlem yapılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Frekans/Yüzde	$\bar{X}$	SS
Üniversite			
Giresun Üniversitesi	232 (%40.3)		
Cumhuriyet Üniversitesi	252 (%40.7)		
Gazi Üniversitesi	92 (%16)		
Cinsiyet			
Kadın	314(%54.5)		
Erkek	262 (%45.5)		
Yetiştikleri Yer			
İl	346 (%60.1)		
İlçe	164 (%28.5)		
Köy	66 (%11.4)		
Yaş		21.01	1.53

Duygusal İlişki Değişkenleri

İlişki Deneyimi			
Var	552 (%95.8)		
Yok	24 (%4.2)		
İlişki Sayısı		5.12	6.1
İlişki Süresi (Ay)		23.13	19.89
İlişki Statüsü			
Flört	464 (%84.1)		
Sözlü	48 (%8.7)		
Nişanlı	9 (%1.6)		
Evli	5 (%0.9)		
Diğer	26 (%4.7)		

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi araştırmaya 262’si (%54.5) kadın, 314’ü (%45.5) erkek toplam 576 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bu öğrencilerin 232’si (%40.3) Giresun Üniversitesinde, 252’si (%40.7) Cumhuriyet Üniversitesinde ve 92’si (%16) de Gazi Üniversitesinde eğitim görmektedir. Katılımcıların 552’si (%95.8) duygusal ilişki deneyimi yaşadığını 24’ü (%4.2) duygusal ilişki deneyimi yaşamadığını belirtmiştir. Yaş aralıkları 18-25 arasında değişen bu bireylerin yaş ortalamaları $\bar{X} = 21.01$, standart sapması 1.53’dür. Katılımcıların ilişki sayılarının ortalaması $\bar{X} = 5.12$, standart sapması 6,1, en uzun ilişki sürelerinin ortalaması $\bar{X} = 23.13$, standart sapması 19.89 olarak bulunmuştur. Katılımcıların 464’ü (%84,1) ilişkilerinin statüsünü flört, 48’i (%8.7) sözlü, 9’u (%1.6) nişanlı, 5’i (%0.9) evli ve 26’sı (%4.7) diğer olarak tanımlamıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için “Kişisel Bilgi Formu”; aşk stillerini belirlemek için “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği”, ana babalarına bağlanma düzeylerini ölçmek için “Anne-Baba ve akrana Bağlanma Ölçeği”nin anne ve baba formları, kişilik özelliklerini belirlemek için de “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” kullanılmıştır. Aşağıda bu araçlar sırası ile tanıtılmaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda katılımcılara cinsiyetleri, yaşları, eğitim gördükleri üniversite ve duygusal ilişkileri konusunda bazı sorular sorulmuştur. Araştırmada ele alınan değişkenler ile ilişkisi olduğu düşünülen bu sorular arasında toplam ilişki sayıları, romantik ilişki deneyimlerinin olup olmadığı, ilişkilerinin statüsü (evli, nişanlı, sözlü, flört, ya da başka), var olan romantik ilişkilerinin süresi ve en uzun yaşadıkları romantik ilişki süresi bulunmaktadır. Bu sorularla katılımcıların ilişki değişkenlikleri ve demografik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu sorular ışığında 16 maddeden oluşan “Kişisel Bilgi Formu”nun bir örneği Ek.1’de verilmiştir.

3.3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form (Love Attitudes Scale: Short Form)

Araştırmada Lee'nin (1973) aşk sınıflandırması temel alınarak Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından geliştirilmiş, Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan "Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği"nin kısa formu (LAS) kullanılmıştır (Ek-2'de örnek sorulara yer verilmiştir). Ölçek aşkı tutkulu aşk, özgeci aşk, sahiplenici aşk, mantıklı aşk, arkadaşça aşk ve oyun gibi aşk olmak üzere altı farklı kategoride değerlendiren 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten altı ayrı aşk stiline ilişkin puanlar elde edilmektedir. Katılımcıların ölçeği romantik ilişki yaşadıkları kişiye göre, şu an bir ilişkileri yoksa daha önce yaşadıkları romantik ilişki çerçevesinde, bu zamana kadar hiç romantik ilişki yaşamamışlarsa idealleştirdikleri kişiyi düşünerek doldurmaları istenmiştir. Her bir alt faktör için en az 4 en fazla 20 puan alınmaktadır. Bir alt ölçekteki puanların artması, o aşk stilinin öne çıktığı anlamına gelmektedir. Katılımcılar her bir ifadeyi beşli likert tipi derecelendirme üzerinden (kesinlikle doğru – doğru – kararsızım - yanlış - kesinlikle yanlış) işaretlemektedirler. LAS: Kısa Formu'nun üç ayrı çalışmadaki faktör analizlerine bağlı olarak elde edilen dört ya da üç maddeden oluşan alt ölçeklerinin, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları tüm çalışmalarda, her bir alt boyut dikkate alındığında, 0.62 ile 0.88 arasında değişmektedir ve hepsi anlamlıdır (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004).

3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından, büyük beşli kişilik modelinden yola çıkılarak oluşturulan "Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi" (Ek-3'de örnek sorulara yer verilmiştir), beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar deneyime açıklık, nevrotizm, dışadönüklük, sorumluluk ve yumuşak başlılık şeklindedir. Ölçek 40 sorudan oluşmaktadır ve katılımcıların iki uçta yazılı olan birbirine zıt sıfat türleri üzerinde yedili likert seçeneklerinden birini

işaretlemeleri istenmektedir. SDKT'nin yapı geçerliğini belirlemek için 285 katılımcının oluşturduğu veriler üzerinde Temel Bileşenler Faktör Analizi uygulanmıştır. Scree Plot grafiğinin öngörülerinden hareketle araç, beş faktöre zorlanmış ve Direct Oblique döndürme yapılmıştır. Analiz sonucunda beş faktörün SDKT'ye ait varyansın %52.63'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Dışadönüklük, faktör yükleri .568 ile .790 arasında değişen dokuz maddeden oluşmakta ve SDKT'ye ait varyansın %23.20'ini açıklamaktadır. Benzer şekilde Yumuşak Başlılık yükleri .778 ile .605 arasında değişen 9 maddeden oluşmaktadır. Bu dokuz maddenin SDKT'ye ait varyansın %10.45'ini açıkladığı görülmektedir. Sorumluluk, faktör yükleri .861 ile .665 arasında değişen yedi maddeden oluşmakta ve SDKT'ye ait varyansın %9.15'ini açıklamaktadır. Duygusal Dengesizlik, yükleri .719 ile .367 arasında değişen yedi maddeden oluşmakta ve SDKT'ye ait varyansın %5.26'sını açıklamaktadır. Son olarak Deneyime Açıklık boyutu yükleri .793 ile .491 arasında değişmekte ve SDKT'ye ait varyansın %4.56'sını açıklamaktadır. Dışadönüklük boyutuna ait maddelerin Deneyime Açıklık boyutuna da yüklendiği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumun, her iki boyut arasındaki orta düzeyde ilişkiden kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanabilir. Genel olarak bakıldığında, boyutlarda yer alan maddelerin faktör yüklerinin kabul edilen sınırların üzerinde olduğu ve açıklanan varyansın tatminkâr düzeyde bulunduğu ifade edilmektedir. Güvenilirliğe ilişkin yapılan çalışmada, ölçeğin alt boyutlarının test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının 0.68 ile 0.86 arasında, iç tutarlılık katsayılarının 0.73 ile 0.89 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin uyum geçerliliğini test etmek için Sosyotropi Ölçeği, Çatışmalara Tepki Ölçeği, Negatif-Pozitif Duygu Ölçeği ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Elde edilen bulgular uyum geçerliliğini desteklemektedir. Bu bulgulara dayanarak ölçeğin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu söylenebilir (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009).

3.3.4. Anne-Baba ve Akranla Bağlanma Ölçeği

Araştırmada, katılımcıların ana babalarına bağlanma düzeylerini belirlemek amacıyla, Armsden ve Greenberg'in (1987) geliştirdiği ve Hortaçsu ve Oral (1991) tarafından Türkçeye uyarlanan Anne-Baba ve

Akrana Bağlanma Ölçeğinin anne ve baba formları kullanılmıştır. (Ek-4'de örnek sorulara yer verilmiştir). Ölçek beşli likert tipinde olup, toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Her bir ifade “her zaman”, “sık sık”, “bazen” , “nadiren” ve “hiçbir zaman” seçeneklerine göre işaretlenmektedir. Ölçekte ilk 6 madde anne ve baba için ortaktır, geri kalan 22 madde anne ve baba için tekrar edilmiştir. Bu durumda yanıtlanması gereken madde sayısı 50'ye çıkmaktadır. Puanlamada 3, 5, 7, 9, 10,11, 12, 15, 18, 19, 22, 25 ve 27. maddeler ters döndürülerek değerlendirilmektedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde toplam puanlar kullanılmakta ve ölçekten alınan yüksek puanlar, güçlü bağlanmayı, düşük puanlar zayıf bağlanmayı göstermektedir. Güçlü bağlanmanın güvenli bağlanmaya, zayıf bağlanmanın güvensiz bağlanmaya işaret ettiği ifade edilebilir. Ölçeğin puan ranjı 28-140 aralığındadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 130 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda üç boyut ortaya çıkmıştır: Güven boyutu, İletişim boyutu ve Uzaklaşma boyutu. Güvenilirlik analizleri sonucunda Cronbach Alpha katsayısı anneye güven için .77, babaya güven için .85, anneye iletişim için .79, babayla iletişim için .83, anneden uzaklaşma için .72, babadan uzaklaşma için .75 olarak hesaplanmıştır (Hortaçsu, Oral ve Yasak-Gültekin, 1991). Ölçeğin Löker (1999) tarafından yaşları 12-28 arasında değişen 383 kişilik örneklem grubundan elde edilen Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .92'dir. Maddelerin birbirleriyle korelasyonları .11 ile .59 arasında dağılım göstermektedir

3.4. Verilerin Toplanması

Kişisel Bilgi Formu ve üç ölçekten oluşan toplam dört sayfalık form katılımcılara araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Form uygulanmadan önce gönüllük esaslı bir çalışma olduğu ve çalışmanın amacı, katılımcılara belirtilmiştir, gönüllü olan katılımcılara formun doldurulmuş şekli hakkında bilgi verilmiştir. Uygulamada katılımcıların sorulara daha objektif cevap verebilmelerini sağlamak için kimliklerini ortaya çıkarabilecek hiçbir soru ve bilgiye yer verilmemiştir. Ölçeklerin katılımcılara uygulaması ortalama 25 ile 35 dakika arasında değişiklik göstermiştir.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Yapılan çalışmanın istatistiksel değerlendirmeleri SPSS (Statistical Program for Social Sciences) 17 versiyonlu paket program kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen veriler korelasyon, t-testi ve tek değişkenli varyans analizi (ANOVA) istatistiksel yöntemleriyle analiz edilmiştir. Tek değişkenli varyans analizi sonuçlarına göre, farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla Post-Hoc testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Varyansların eşit olduğu değişkenlerde Scheffe testi, varyansların eşit olmadığı değişkenlerde Dunnett C testi uygulanmıştır. Araştırmada normallik ve doğrusallık varsayımının karşılanmasını güçleştiren uç değerler Mahalonobis uzaklık katsayısı kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonunda normallik ve doğrusallık varsayımını bozan 2 kişiye ait veriler analizden çıkarılmış ve başlangıçta 578 katılımcı sayısı 576'ya düşmüştür. Analiz sonucunda aşk tutumlarına ilişkin verilerin basıklık değeri -0.368, çarpıklık değeri -0.107 olarak bulunmuştur. Bu değerler kabul edilebilir düzeyde olduğu için (Kalaycı, 2005) verilerin normallik ve doğrusallık varsayımlarını karşıladıkları kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde katılımcıların aşk stili puanlarının cinsiyet ve eğitime devam edilen üniversiteye göre karşılaştırma bulgularına ve yorumlara; aşk stili puanları ile ilişki sayısı, ilişki süresi, ana babaya bağlanma düzeyi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilere yönelik bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Alt Problemlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlanması

Aşağıda araştırmanın alt problemlerindeki sıralamaya paralel olarak öncelikle katılımcıların aşk stili puanlarının sıralamasına ilişkin bulgular ve yorumları ele alınmıştır. İkinci olarak aşk stili puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılma bulgularına ve yoruma değinilmiştir. Üçüncü olarak bireylerin aşk stillerinin devam ettikleri üniversiteye göre farklılaşp farklılaşmadığı ele alınmıştır. Dördüncü olarak aşk stilleri ile ilişki süresi ve ilişki sayısı arasındaki korelasyon değerleri incelenmiştir. Ardından aşk stilleri ile ana babaya bağlanma düzeyleri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Son olarak aşk stilleri ile kişilik özellikleri arasındaki korelasyon değerleri yorumlanmıştır.

4.1.1 Aşk Stili Puanlarının Sıralamasına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ilk sorusu “Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stillerine ilişkin puanların sıralaması nedir?” şeklinde düzenlenmiş ve bu araştırma sorusunu yanıtlayabilmek için katılımcılardan elde edilen verilerin ortalama puanları ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.1’de görülebilir.

Tablo 4.1. Aşk Stili Puanlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

Aşk Stilleri	$\bar{X}$	SS
Tutkulu aşk	14.37	3.63
Özgeci aşk	13.35	3.98
Mantıklı aşk	13.12	3.42
Sahiplenici aşk	13.10	3.23
Arkadaşça aşk	11.53	4.56
Oyun gibi aşk	10.74	3.31

N=576

Tablo 4.1'e bakıldığında, katılımcıların aşk stillerine ait ortalama puanlarının yüksekten düşüğe doğru tutkulu aşk ($\bar{X} = 14.37$, $SS = 3.63$), özgeci aşk ($\bar{X} = 13.35$, $SS = 3.98$), mantıklı aşk ($\bar{X} = 13.12$, $SS = 3.42$), sahiplenici aşk ($\bar{X} = 13.10$, $SS = 3.23$), arkadaşça aşk ($\bar{X} = 11.53$, $SS = 4.56$) ve oyun gibi aşk ($\bar{X} = 10.74$, $SS = 3.31$) şeklinde sıralandığı görülmektedir.

Başka kültürlerde yapılan araştırmaların sonuçlarına bakıldığında genellikle mantıklı aşk puanlarının tutkulu aşk puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir (Kephart, 1967; Knox ve Sporkowski, 1968; Philbrick ve Stones, 1988; Rosenman, 1978; Rubin, Peplau ve Hill, 1981). Bu araştırmada tutkulu aşk puanlarının diğer aşk stillerine göre yüksek ortalamaya sahip olması ve en düşük ortalamanın oyun gibi aşk puanlarında görülmesi, Ercan'ın (2013) Türkiye'de gerçekleştirdiği araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu durumda bulguların Türkiye'de tutkulu aşk stiline öne çıktığı görüşünü desteklediği söylenebilir. Ancak oyun gibi aşk stili çok da kabul görmemektedir. Türkiye'de bu türden araştırmalar henüz yapılmamış olmakla birlikte genellikle aşk denince tutku ögesinin vurgulandığı gözlenmektedir. Aşk, Şirin ile Ferhat ya da Kerem ile Aslı

hikayelerinde olduğu gibi tutkuludur. Âşıklar birbirlerine ilk görüşte tutulurlar, gözler sevgiliden başkasını görmez, tek arzu vardır; sevgiliye kavuşmak.

4.1.2 Aşk Stili Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılma Bulguları ve Yorum

Araştırmanın ikinci sorusu “Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde düzenlenmiş ve araştırma sorusunu yanıtlamak için verilere ilişkisiz örneklem için t-testi analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.2’de görülebilir.

Tablo 4.2 Aşk Stilllerinin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Aşk Stilleri	Tutkulu Aşk		Arkadaşça Aşk		Oyun Gibi Aşk		Mantıklı Aşk		Sahiplenici Aşk		Özgeci Aşk	
	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik
Kadın(n=324)	13.92.(3.00)		10.80(4.52)		9.74(3.07)		13.71(3.12)		13.23(3.08)		12.27(3.96)	
		t=2.67**		t=3.52**		t=6.83**		t=-3.84**		t=-.94		t=6.05**
Erkek(n=262)	14.74(3.44)		12.13(4.52)		11.57(3.27)		12.63(3.21)		12.98(3.36)		14.24(3.77)	

** p<0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4.2’te görüldüğü gibi katılımcıların tutkulu aşk ($t_{(576)}=2.67$, $p<.01$) arkadaşça aşk ($t_{(576)}=3.52$, $p<.01$), oyun gibi aşk ($t_{(576)}=6.83$, $p<.01$), mantıklı aşk ($t_{(576)}=-3.84$, $p<.01$) ve özgeci aşk ($t_{(576)}=6.05$, $p<.01$) puanları, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Erkeklerin tutkulu aşk ($\bar{X}=14.74$), arkadaşça aşk ($\bar{X}=12.13$), oyun gibi aşk ($\bar{X}=11.57$) ve özgeci aşk ($\bar{X}=14.24$) puanları, kadınların tutkulu aşk ($\bar{X}=13.92$), arkadaşça aşk ($\bar{X}=10.8$), oyun gibi aşk ($\bar{X}=9.74$) ve özgeci aşk ($\bar{X}=12.27$) puanlarından daha yüksektir. Kadınların mantıklı aşk ($\bar{X}=13.71$) puanları, erkeklerin mantıklı aşk ($\bar{X}=12.63$) puanlarından daha yüksektir.

Erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınların oyun gibi aşk puanlarından yüksek olması, daha önce Davies (2001), Dion ve Dion (1993), Ercan (2013), Hendrick ve Hendrick (1986, 1995), Hendrick, Hendrick ve Dick (1998), Lee (2005), Neto (1994) ve Neto ve diğerlerinin (2000) aynı doğrultudaki araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Oyun gibi aşk, eğlencesi ön planda, bağlayıcılığı düşük, kısa süreli ve çok eşliliğe açık bir aşk stilidir. Bu aşk stilinin özellikleri Türk toplumunun kültürel yapısı ile uyuşmamaktadır. Buna rağmen Türk toplumundaki ataerkil yapıdan dolayı erkeklerin kadınlara oranla bu konuda toplum tarafından daha az tepki görmeleri, erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının, kadınların oyun gibi aşk puanlarından daha yüksek olmasının sebebi olarak düşünülebilir. Bununla birlikte söz konusu bulgunun evrimsel kökenli biyolojik aşk kuramlarını desteklediği ifade edilebilir. Oyun gibi aşk, birden fazla partnere olanak sağlar. Erkeklerin çok sayıda partnerinin olması soylarını sürdürme olasılıklarını artırır. Nerdeyse bütün kültürlerde çoklu partner kabul görmese de farklı kültürlerde aynı bulgunun ortaya çıkması, evrimsel bakış açısını destekliyor görünmektedir.

Tabloda erkeklerin arkadaşça aşk puanlarının kadınların puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Bu aşk stili benzer etkinliklerin paylaşıldığı, anlaşmazlığın ve kavganın nadir görüldüğü bir aşk stilidir. Bu sonuç erkeklerin kadınlara nazaran kendi özelliklerine yakın bireylerle beraber olmak istedikleri düşüncesini oluşturabilir. Ancak literatürde benzer

bir bulguya rastlanmaması daha çok söz konusu bulgunun grup özelliklerinden kaynaklanıyor olabileceğini akla getirmektedir.

Erkeklerin özgeci aşk puanlarının kadınların özgeci aşk puanlarından yüksek olması yine Büyükşahin (2006) Davies (2001), Ercan (2013), Hendrick ve Hendrick (2002); Hendrick, Hendrick ve Dick (1998), Hovardaoğlu ve Büyükşahin (2004), Neto (1994), Neto ve diğerleri (2000) ile Sprecher, Aron, Hatfield, Cortese, Potapova ve Levitskaya (1994) aynı doğrultudaki araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Kadınların daha özgeci, şefkatli, duyarlı, yardımsever olduğu görüşlerine rağmen farklı kültürlerde gerçekleştirilmiş olan araştırmalarda böyle bir bulguyla karşılaşılması şaşırtıcıdır. Ancak Türkiye’de ve başka toplumlarda özellikle kadın-erkek ilişkilerinin erken aşamalarında erkeklerden beklenenlerin ve ilişkilerde erkeklere yüklenen sorumlulukların daha fazla olması, erkeklerin özgeci aşk puanlarının kadınların özgeci aşk puanlarından daha yüksek çıkmasının nedeni olabilir. Erkeklerden ilişkilerde ilk adımı atması beklenir, onlar aynı zamanda sevgililerini koruyup kollamalı, ona hediyeler almalı ve nazlarını çekmelidirler. Aynı bulgu evrimsel kökenli kuramları da desteklemektedir. Erkekler eşlerine kaynaklarını sergilemeli ve onların güvenliklerini sağlamalıdır ki kadını elde edebilsinler ve elde tutabilsinler. Aksi halde kadın kaynaklarını paylaşacak, onun güvenliğini sağlayacak başka bir partnere yönelebilir.

Literatüre bakıldığında, tutkulu aşka ilişkin cinsiyet temelli karşılaştırma bulgularının çeşitli olduğu görülmektedir. Bazı araştırmaların bulgularında erkeklerin tutkulu aşk puanları daha yüksek çıkarken bazılarında kadınların tutkulu aşk puanları daha yüksek çıkmakta, kimi bulgularda ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Erkeklerde tutkulu aşk puanının yüksek çıkması, Türkiye’de romantik aşk anlayışının daha yaygın ve baskın olduğu kanısını oluşturabilir. Ancak bu bulgunun grup özellikleri ile ilişkili olması daha olasıdır.

Cinsiyetler arası karşılaştırmada sahiplenici aşk stili puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Sahiplenici âşkılar sevgililerini

kuşatırlar; başkalarıyla ve başka yerlerde zaman geçirmelerini istemez, sürekli ilgi talep ederler. Bu durumda onların kıskanç oldukları söylenebilir. Oysa Hansen (1982,1985), Mathes ve Severa (1981), Peretti ve Pudowski (1997), Pines ve Aronson (1983) ve White (1981) gibi araştırmacılar yaptıkları araştırmaların sonucunda kıskançlığın cinsiyet açısından farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmışlardır. Bu durumda sahiplenici aşk puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark ortaya çıkmamış olması beklendiktir. Diğer taraftan bu aşk stiline göre patolojik olarak değerlendirilmesinin de cinsiyet değişkeninden bağımsız olmasında rol oynadığı düşünülebilir. Yani cinsiyet dışında başka etkenler bu aşk stiline şekillenmesinde etkili olabilir.

Kadınların mantıklı aşk puanları erkeklerin mantıklı aşk puanlarından daha yüksektir ve bu araştırmada aşk stilleri içinde kadınların erkeklerden daha fazla puana sahip oldukları tek aşk stili budur. Literatürde benzer araştırma bulguları vardır (Dion ve Dion, 1993; Hendrick ve Hendrick, 1986; Hendrick ve Hendrick, 1995; Kanemasa, Taniguchi, Daibo ve Ishimori, 2004; Sprecher ve diğerleri 1994). Bu aşk stilinde kişi aşkı bir görev gibi algılar ve aşk ilişkisi bir çeşit alışveriş listesine dayanır. Bu durum, kadınların toplumdaki statülerinin daha düşük olmasından kaynaklanıyor olabilir. Evlilik ilişkisi onların toplumdaki yerlerinin şekillenmesinde önemlidir. Ancak söz konusu bulguya kadının toplumdaki statüsünün daha düşük olduğu Doğu toplumlarının yanı sıra kadının statüsünün görece daha yüksek olduğu Batı toplumlarında da rastlanması bu bulgunun biyolojik kökenli açıklamalar ışığında ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Kadınlar güvende olmak ve soylarını sürdürmek için kaynaklara sahip olan erkeklere yönelirler. Kaynaklar hem ekonomik olabilir hem de toplumsal statü ile ilişkili olabilir. Kaynaklara sahip bir partnere sahip olmak kadının hem kendisinin hem de çocuğunun hayatta kalması ve iyi koşullarda yaşamlarını sürdürebilmeleri için elzemdir.

4.1.3 Aşk Stili Puanlarının Eğitime Devam Edilen Üniversiteye Göre Karşılaştırılma Bulguları ve Yorum

Araştırmanın üçüncü sorusu “Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri eğitime devam ettikleri üniversiteye göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde düzenlenmiş ve araştırma sorusunu yanıtlamak için verilere tek değişkenli varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tek değişkenli varyans analizi sonuçlarına göre, farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla Post-Hoc testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmış; varyansların eşit olduğu değişkenlerde Scheffe testi, varyansların eşit olmadığı değişkenlerde Dunnet C testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.3’de görülebilir.

Tablo 4.3 Aşk Stillерinin Eğitime Devam Edilen Üniversiteye Göre ANOVA Sonuçları

Aşk Stilleri	Tutkulu Aşk		Arkadaşça Aşk		Oyun Gibi Aşk		Mantıklı Aşk		Sahiplenici Aşk		Özgeci Aşk	
Üniversite	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik	$\bar{X}$ (SS)	İstatistik
Giresun (n=232)	14.44(3.85)		11.34(4.98)		10.42(3.37)		13.30(3.44)		13.36(3.40)		13.19(3.40)	
Cumhuriyet (n=252)	14.43(3.48)	F=0.56	11.76(3.10)	F=0.55	10.57(3.26)	F=8.24*	12.93(3.45)	F=0.70	12.70(3.10)	F=3.57	13.44(3.92)	F=0.30
Gazi (n=92)	14.00(3.47)		11.36(3.06)		12.00(3.00)		13.20(3.29)		13.52(3.06)		13.35(3.97)	
Çoklu Karşılaştırma Sonuçları	Gazi Üniversitesi> Cumhuriyet Üniversitesi, Giresun Üniversitesi											

* p<0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Analiz sonuçları katılımcıların tutkulu aşk ($F_{(2-573)}= 0.56, p > .05$), arkadaşça aşk ($F_{(2-573)}= 0.55, p > .05$), mantıklı aşk ($F_{(2-573)}= 0.70, p > .05$), sahiplenici aşk ($F_{(2-573)}= 3.57, p > .05$) ve özgeci aşk ($F_{(2-573)}= 0.30, p > .05$) puanları arasında eğitim görülen üniversite bakımından anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle katılımcıların tutkulu aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk puanları eğitime devam ettikleri üniversitelere göre değişmemektedir. Bunun yanında katılımcıların oyun gibi aşk puanları ($F_{(2-573)}= 8.24, p > .05$) arasında eğitim gördükleri üniversite bakımından anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.

Oyun gibi aşk puanlarındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, Gazi Üniversitesine devam eden öğrencilerin oyun gibi aşk puanları ($\bar{X} = 12.00$), Cumhuriyet Üniversitesine devam edenlerin ($\bar{X} = 10.57$) ve Giresun Üniversitesine devam edenlerin puanlarından ($\bar{X} = 10.42$) anlamlı düzeyde yüksektir. Gazi Üniversitesine devam eden öğrencilerin oyun gibi aşk puanlarının diğer iki üniversiteye devam edenlerin oyun gibi aşk puanlarından yüksek olması, bağlamsal koşullarla ilişkilendirilebilir. Lee'nin kuramı çerçevesinde oyun gibi aşk stilinde sınıflanan bireyler eğlenceyi ön planda tutmakla beraber kısa süreli ilişkiler yaşamaktadırlar. Oyun gibi aşk, bağlayıcılığı düşük ve çok eşliliğe açık bir aşk stildir. Bu bağlamda Gazi Üniversitesi öğrencilerinin diğer iki üniversitenin bulunduğu şehirlere kıyasla daha büyük ve daha kozmopolit bir şehirde yaşıyor olmaları (Ankara) bu tip bir aşk stili deneyimleyebilmeleri için uygun koşullar sağlıyor olabilir. Oyun gibi aşk, özellikle çok eşliliğe olanak verdiği için toplumlar tarafından onaylanmamaktadır. Küçük şehirlere toplum baskısı ve çevre denetiminin büyük şehirlere oranla çok daha yoğun olması, böyle bir aşk stili benimsemenin ve davranışa dönüştürmenin ciddi olumsuz sonuçlarının olmasına yol açacaktır. Oysa büyük ve karmaşık bir kentte toplum baskısı ve denetim daha az hissedilir. Dolayısı ile çok eşliliğe açık ve eğlenceye dönük bir aşk stiline benimsenmesi ve uygun davranışların sergilenmesi daha olasıdır. Bu konuyla ilgili farklı şehirlere araştırmaların yapılması, durumun nedeninin açıklanmasında yararlı olabilir.

4.1.4. Aşk Stili Puanları ile İlişki Süresi ve İlişki Sayısı Arasındaki Korelasyon Bulguları ve Yorum

Araştırmanın dördüncü sorusu “Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri ile ilişki süreleri ilişkili midir?” ve beşinci sorusu “Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri ile ilişki sayıları ilişkili midir?” şeklinde düzenlenmiş ve araştırma sorusunu yanıtlamak için verilere korelasyon analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.4’de görülebilir.

Tablo 4.4 Aşk Stilleri ile İlişki Süresi ve İlişki Sayısı Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Aşk Stilleri	Tutkulu Aşk	Arkadaşça Aşk	Oyun Gibi Aşk	Mantıklı Aşk	Sahiplenici Aşk	Özgeci Aşk
İlişki Süresi (n=552)	0.084*	0.108**	-0.103*	-0.011	-0.080	0.120**
İlişki Sayısı (n=552)	-0.052	-0.057	0.325**	-0.111**	0.008	-0.097*

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Aşk stilleri ile ilişki süresi ve ilişki sayısı arasındaki korelasyon değerlerinin verildiği Tablo 4.4 incelendiğinde, ilişki süresi ile tutkulu aşk ($r=0.084$, $p<.05$), arkadaşça aşk ($r=0.108$, $p<.01$) ve özgeci aşk puanları ($r=0.120$, $p<.01$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde, ilişki süresi ile oyun gibi aşk puanları arasında düşük düzeyde negatif yönde ($r=0.103$, $p<.05$) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre katılımcıların tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk puanları yükseldikçe ilişki süreleri uzamakta oyun gibi aşk puanları yükseldikçe ilişki süreleri kısalmaktadır. Ancak katılımcıların mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puanları ile ilişki süreleri arasında her hangi bir ilişki tespit edilmemiştir.

Aynı tabloda yer alan aşk stilleri ile ilişki sayısı arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde, ilişki sayısı ile oyun gibi aşk puanları arasında orta

düzeyde pozitif yönlü ($r=0.325$, $p<.01$), ilişki sayısı ile mantıklı aşk ($r=-0.111$, $p<.01$) ve özgeci aşk ($r=-0.097$, $p<.05$) puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Katılımcıların oyun gibi aşk puanları yükseldikçe ilişki sayıları artmakta, mantıklı aşk ve özgeci aşk puanları yükseldikçe ilişki sayıları azalmaktadır.

Aşk stilleri ile ilişkisi süresi arasındaki korelasyon bulguları Ercan'ın (2016) bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu bulgular Lee'nin aşk stilleri kuramı çerçevesinde açıklanabilir. Tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk stillerinde sevgiliye değer verme, onun için bir şeyler yapma, paylaşma ve bağlılık önemli unsurlar olduğundan, bu aşk stilinde sınıflanan bireylerin ilişki süreleri uzayacaktır. Oysa oyun gibi aşk stilinde sınıflanan bireyler gerçek yakın ilişkiler kurma ve bağlanmadan kaçınacaklarından, ilişki süreleri bu durumdan olumsuz yönde etkilenecek, ilişkileri daha kısa sürede sonlanacaktır. Bununla birlikte oyun gibi aşk stili puanı ile ilişki sayısı arasındaki korelasyon bulgusu da Ercan'ın (2008; 2016) bulguları ile örtüşmektedir. Lee'nin kuramında belirtildiği gibi oyun gibi aşk stilinde sınıflanan bireyler oyun oynamaktan keyif alırlar. Aynı anda birden fazla sevgilileri olabilir ve bu durumdan rahatsız olmazlar. Dolayısı ile oyun gibi aşk puanı ile ilişki sayısı arasındaki korelasyon beklendik bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Oysa mantıkla âşıklar daha rasyonel seçimler yaptıklarından, özgeci âşıklar da daha verici ve toleranslı olduklarından ilişki sayıları daha az olabilir. Bu bulgunun grup özelliklerinden kaynaklanması da olasıdır.

4.1.5. Aşk Stili Puanları ile Ana Babaya Bağlanma Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Bulguları ve Yorum

Araştırmanın altıncı sorusu "Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri ana babaya bağlanma düzeyleri ile ilişkili midir?" şeklinde düzenlenmiş ve araştırma sorusunu yanıtlamak için verilere korelasyon analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.5'te görülebilir.

Tablo 4.5 Aşk Stilleri ile Ana Babaya Bağlanma Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Aşk Stilleri	Tutkulu Aşk	Arkadaşça Aşk	Oyun Gibi Aşk	Mantıklı Aşk	Sahiplenici Aşk	Özgeci Aşk
Anneye Bağlanma (n=576)	0.110**	0.077	0.052	0.198**	0.187**	0.139**
Babaya Bağlanma (n=576)	0.082**	0.052	0.064	0.192**	0.060	0.108**

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Ana babaya bağlanma ile aşk stilleri arasındaki korelasyonun ele alındığı Tablo 4.5 incelendiğinde, anneye bağlanma ile tutkulu aşk ($r= 0.110$, $p<.01$), mantıklı aşk ($r= 0.198$, $p<.01$), sahiplenici aşk ($r= 0.187$, $p<.01$) ve özgeci aşk ($r= 0.139$, $p<.01$) stilleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Babaya bağlanma ile tutkulu aşk ($r= 0.082$, $p<.01$), mantıklı aşk ($r= 0.192$, $p<.01$) ve özgeci aşk ($r= 0.108$, $p<.01$) stilleri arasında yine düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Ana babalarına bağlanma düzeyleri artan bireylerin tutkulu, mantıklı ve özgeci aşk stili puanlarında ortak bir artış görülürken sahiplenici aşk stilineki artışın sadece anneye bağlanma düzeyi ile ilişkili olduğu dikkati çekmektedir.

Bu bulgular, bağlanma kuramı çerçevesinde açıklanabilir. Kullanılan ölçme aracında bağlanma düzeyinin artması, güvenli bağlanmanın artmasına işaret etmektedir. Bu durumda ana babalara bağlanma düzeylerinin artması, ana babaların onayladıkları aşk stili puanlarının da artmasına yol açmış olabilir. Kuşkusuz kültürel olarak ana babaların çocuklarından birtakım beklentileri oluşmaktadır. Bu durumda tutkulu, mantıklı ve özgeci aşk stillerinin kültürel olarak arzu edilirlüklerinin diğer aşk stillerine göre daha fazla olmasının söz konusu aşk stillerinin ana babaya

bağlanma ile ilişkili çıkmasına yol açmış olabileceği düşünülebilir. Katılımcıların ana babalarına olan bağlanma düzeyleri ile oyun gibi aşk stilleri arasında bir ilişkinin çıkmaması Türk aile yapısındaki tek eşlilik, aileye bağlılık, toplumsal değerler gibi sosyal ve kültürel yapılara ters olmasından kaynaklanıyor olabilir. Yine aynı şekilde arkadaş anlayışı ile sevgili anlayışlarının birbirinden ayrı tutulması, arkadaşça aşk ile ana babaya bağlanma arasında bir ilişkinin bulunmamasında rol oynamış olabilir. Ancak sahiplenici aşk ile anneye bağlanma arasında ortaya çıkan ilişkinin açıklanması güçtür. Ölçme arasından elde edilen puanların artmasının güvenli bağlanma düzeyinin artmasına işaret etmesi, söz konusu bulguyu açıklamayı zorlaştırmaktadır. Bu bulgu, çalışma grubunun özelliklerinden kaynaklı olabilir. Söz konusu ilişkinin değerlendirilebilmesi için ana babaya bağlanma stilleri ile aşk stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekir. Literatüre bakıldığında Türkiye’de aşk stilleri ile ana babaya bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele alan tek bir çalışma bulunduğu görülmektedir (Ercan, 2016). Söz konusu araştırmanın bulguları ile bu araştırmanın bulguları karşılaştırıldığında tutkulu aşk stilleri ile ana babaya bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin her iki çalışmanın ortak bulgusu olduğu dikkati çekmektedir. Shaver, Hazan ve Bradshaw (1988), bağlanma kuramının romantik ilişkileri açıklamada kullanılabileceğini ileri sürmüşlerdir. Erken yıllarda ana baba ile çocuk arasında şekillen babaya bağlanma en bağlanma ilişkilerinin niteliği, içsel deneyim modelleri aracılığı ile sonraki yıllarda şekillenecek olan romantik ilişkilerin niteliğini etkileyebilecektir. Bu durumda erken yıllardaki bağlanma ilişkisi güven temelinde inşa edilirse ergenlik ve yetişkinlik yılları arasında şekillenen romantik ilişkiler de daha sağlıklı olacaktır. Araştırma sonucunda ana babaya bağlanma düzeyi ile ilişkili olduğu bulunan aşk stilleri saplantılı aşk dışında istendik olarak değerlendirildiğinde Shaver, Hazan ve Bradshaw’ın (1988) bakış açılarının desteklendiği düşünülebilir. Ancak daha güçlü ifadeleri kullanabilmek için sonraki araştırmalarda mutlaka ana babaya bağlanma stilleri ile aşk stillerinin birlikte incelenmesi gerekmektedir.

4.1.6. Aşk Stilleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki Korelasyon Bulguları ve Yorum

Araştırmanın yedinci sorusu “Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri kişilik özellikleri ile ilişkili midir?” şeklinde düzenlenmiş ve araştırma sorusunu yanıtlamak için verilere korelasyon analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.6’da görülebilir.

Tablo 4.6 Aşk Stilleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Aşk Stilleri	Tutkulu Aşk	Arkadaşça Aşk	Oyun Gibi Aşk	Mantıklı Aşk	Sahiplenici Aşk	Özgeci Aşk
Nevrotiklik (n=576)	-0.106*	-0.081*	0.071	0.028	0.108**	-0.046
Dışadönüklük (n=576)	0.061	0.012	0.071	0.081	-0.037	-0.010
Deneyime Açıklık (n=576)	0.024	-0.002	0.056	0.015	-0.083*	-0.034
Yumuşak başlılık (n=576)	0.076	-0.004	-0.094*	0.063	-0.004	0.124**
Sorumluluk (n=576)	0.175**	0.059	-0.038	0.151**	0.025	0.112**

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Kişilik özellikleri ile aşk stilleri arasındaki korelasyonun ele alındığı Tablo 4.6 incelendiğinde, kişilik özelliklerinin nevroitiklik alt boyutu ile tutkulu aşk ($r=-0.106$, $p<.05$) ve arkadaşça aşk ($r=-0.081$, $p<.05$) stilleri arasında düşük düzeyde negatif yönde, sahiplenici aşk ($r= 0.108$, $p<.01$) stili ile düşük düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Kişiliğin deneyime açıklık alt boyutu ile sahiplenici aşk puanları arasında düşük düzeyde negatif yönde

($r=-0.083$, $p<.05$) ilişki bulunduğu dikkati çekmektedir. Yumuşak başlılık puanları ile oyun gibi aşk stili puanları arasında yine düşük düzeyde negatif yönde ($r=-0.094$, $p<.05$), özgeci aşk stili ile düşük düzeyde pozitif yönde ($r=0.108$, $p<.01$) ilişki bulunmaktadır. Kişiliğin sorumluluk alt boyunun tutkulu aşk ($r=0.175$, $p<.01$), mantıklı aşk ($r=0.151$, $p<.01$) ve özgeci aşk ($r=0.112$, $p<.01$) stilleri ile düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişkisi vardır.

Nevrotik bireyler depresyon, kaygı ve öfke gibi duyguları sürekli yaşama eğilimindedir. Dışadönük bireyler heyecanlı, girişken ve sıcak tavırlar sergileyen bireylerdir. Deneyime açık olan bireyler entelektüel etkinliklere takılma farklı çevreler tanımaya ve hayal gücü yüksek olarak bilinen bireylerdir. Yumuşak başlı bireyler insancıl, hoşgörülü ve sıcakkanlı insanlar olarak bilinir. Sorumluluk sahibi olarak bilinen bireylerde liderlik, öz disiplin, amaca yönelimlilik ve düzenli olma öne çıkar (Chamorro-Premuzic, 2007).

Nevrotiklik ile tutkulu aşk ve arkadaşça aşk stilleri arasındaki negatif yönlü ilişki daha önce yapılan başka araştırmaların bulguları ile tutarlıdır (Açıkel, 2013; White, Hendrick ve Hendrick, 2004). Bu durum beklendik olarak değerlendirilebilir; çünkü tutkulu âşık kendine güvenlidir, ne istediğini bilir ve kolay kolay dengesizlikler yaşamaz. Arkadaşça aşkta da ilgilerin paylaşılması, ilişkilerin zamanla gelişmesi ve ilişkide ortaklıklar ve denge söz konusudur. Oysa nevroitiklik tam dersi eğilimleri barındırır. Benzer şekilde nevroitiklik ile sahiplenici aşk stili arasındaki pozitif ilişkide tahmin edilebilir bir ilişkidir. Çünkü nevroitiklik olumsuz bir takım özellikleri barındırır, sahiplenici aşk stili de öyle. Sahiplenici âşıklar güvensizdir, bu güvensizlikleri nedeni ile sevgililerini baskı altına alırlar ve abartılı ilgi beklentileri ile onları bunaltırlar. Aynı bulgunun White, Hendrick ve Hendrick'in (2004) araştırma sonuçlarında da ortaya çıktığı belirtilmelidir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, deneyime açıklık ile sahiplenici aşk stili arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Deneyime açık olanlar meraklı, entelektüel, geniş ilgi alanlarına sahip, yeniliklere açık bireylerdir. Oysa sahiplenici âşıklar sürekli ilgi görmek isterler

ve duygusal aşırılıklara kaçarlar. Bu nedenle deneyime açıklık ile sahiplenici aşk puanları arasında negatif yönlü bir ilişkinin çıkması, açıklanabilir bir durumdur.

Bulgular, yumuşak başlılık özelliği ile oyun gibi aşk stili arasında negatif, özgeci aşk stili arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yumuşak başlılık saygılı, arkadaş canlısı, uyumlu, cömert ve yardımsever olma özelliklerini içerir. Oysa oyun gibi aşk bağlılığın düşük olduğu, paylaşmanın ortaya çıkmadığı, yüzeysel nitelikte bir ilişkiyi ifade eder Söz konusu bulgu Açıknel'in (2013) ve White, Hendrick ve Hendrick'in (2004) araştırma bulguları ile paraleldir. Yine özgeci aşk verici olmayı, karşısındaki iyiliğini her şeyin önünde görmeyi ve sebat etmeyi gerektirdiğinden, yumuşak başlılık kişilik özelliği ile pozitif bir ilişkisinin bulunması beklendiktir.

Son olarak araştırma bulgularında kişilik özelliklerinin sorumluluk alt boyutunun tutkulu aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk stilleri ile pozitif yönde ilişkili olduğu dikkati çekmektedir. Sorumluluk ile mantıklı ve tutkulu aşk stilleri arasındaki ilişki Açıknel'in (2013) ve White, Hendrick ve Hendrick'in (2004) araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Sorumluluk özellikleri öne çıkan bireylerin tutkulu, mantıklı ve özgeci aşk stilleri puanlarının yüksek çıkması da açıklanabilir bir bulgudur. Sorumluluk öz disiplini, planlı ve düzenli olmayı ve çaba harcamayı gerektirir. Dolayısı ile böyle bireylerin tanımları gereği ilişki için çaba harcamayı ve sorumluluk almayı gerektiren tutkulu aşk, düzenli ve planlı olmayı gerektiren mantıklı aşk ve yine hem planlı olmayı, hem de çaba harcamayı gerektiren özgeci aşk stilleri bağlantılı olması beklendiktir.

Elde edilen bulgular, kişilik özellikleri alt boyutları ile aşk stilleri arasında farklı düzeyde, Lee'nin Aşk Stilleri Kuramı ve Büyük Beşli Kişilik Modeline dayalı olarak açıklanabilecek ilişkiler ortaya çıkarmıştır. Ancak dışadönüklük ile hiçbir aşk stili arasında herhangi bir ilişkinin bulunmamış olması dikkat çekicidir. Oysa Açıknel (2013) ve White, Hendrick ve Hendrick'in (2004) araştırmalarında dışadönüklük ile tutkulu aşk puanları

arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu araştırmada böyle bir bulguya ulaşılmamış olması, araştırma grubunun özellikleri ile ilişkili olabilir. Diğer taraftan bu durum konu ile ilgili daha fazla araştırma yapmanın gerekliliğine de işaret etmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin aşk stilleri demografik değişkenler, ana babaya bağlanma düzeyi ve kişilik özellikleri değişkenleri doğrultusunda incelenmiştir. Aşağıda sırasıyla araştırmanın bulgularına göre şekillenen sonuçlara ve bu sonuçlara bağlı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Bulgular ışığında ilk elde edilen sonuç, araştırmanın yapıldığı zaman diliminde beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin tutkulu aşk stillerinin diğer aşk stillerinin önüne geçtiğidir. Oyun gibi aşk stili ise sıralamada en sonda yer almaktadır. Bu durum, Türk kültüründe tutkulu aşk stilinin desteklendiği oysa oyun gibi aşk stilinin desteklenmeği görüşü ile açıklanabilir.

Bulgulardan elde edilen ikinci sonuç, tutkulu aşk, arkadaşça aşk, oyun gibi aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk stillerinin cinsiyete göre farklılaştığıdır. Erkekleri aşk ilişkilerinde daha tutkulu, daha arkadaşça, daha oyuncu ve özgeciyken kadınlar daha mantıklıdırlar. Literatürdeki diğer araştırmalarla da desteklenen bu sonuçların, hem Lee'nin aşk kuramına hem de biyolojik kökenli kuramlara destek sundukları söylenebilir. Bununla beraber toplumsal koşulların etkisinden de söz edilebilir.

Üçüncü sonuç, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin oyun gibi aşk stillerinin eğitime devam edilen üniversiteye göre farklılık göstermesidir. Gazi Üniversitesi öğrencilerinin oyun gibi aşk puanları, Cumhuriyet Üniversitesi ve Giresun Üniversitesi öğrencilerinin oyun gibi aşk puanlarından daha yüksektir. Bu durum yaşanan şehirle ilgili olarak açıklanabilir. Büyük şehirlerde yaşayanlar üzerinde toplumsal baskı ve denetimin daha az olması oyuncu aşıklar için daha çok fırsat yaratıyor olabilir. Oysa küçük yerleşim yerlerinde hissedilen toplumsal baskı ve denetim bu stilin ortaya çıkmasını engelleyebilir.

Bir sonraki araştırma sonucu, ilişki süresinin tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk ile ilişki sayısının oyun gibi aşk ile pozitif yönde ilişkili

olmasıdır. Literatürde de benzer ilişkilerin tespit edilmiş olması önemlidir. Bu sonuçların Lee'nin aşk kuramında öne sürdüğü açıklamaları desteklediği söylenebilir. Tutkulu, arkadaşça ve özgeci aşklar bağlılığı, ilişkiye değer vermeyi ve çabayı gerekli kılar bu nedenle söz konusu aşk stili boyutlarının ilişki sürelerinin uzamasında etkili olacağı düşünülebilir. Diğer taraftan oyun gibi aşkta aynı anda çoklu partnerin kabul edilmesi, bağlılık ve ilişki için çaba harcamaya değer verilmemesi oyun gibi aşkın ilişki sayısının artmasında etkili olabileceğini akla getirmektedir.

Araştırmadan elde edilen beşinci sonuç, ana babaya bağlanma ile aşk stilleri arasında ilişkinin bulunmasıdır. Bulgulara göre ana babalarına bağlanma düzeyleri yüksek bireylerin tutkulu, mantıklı ve özgeci aşk stili puanları da daha yüksektir. Bununla birlikte sahiplenici aşk stili sadece anneye bağlanma ile ilişkili bulunmuştur. Bu bulgular, Shaver, Hazan ve Bradshaw'ın (1988), bağlanma kuramının romantik ilişkileri açıklamada kullanılabileceğini görüşlerini desteklediği ifade edilebilir. Erken yıllarda şekillenen bağlanma ilişkileri, sonraki yakın ilişkilerinin niteliğini etkiliyor olabilir. Erken yıllarda ana babalarına daha güvenli bağlanan çocukların yetişkinlik yıllarında daha istedik ve olumlu özellikler taşıyan aşk stillerine sahip olmaları muhtemeldir. Bununla birlikte söz konusu bakış açısının desteklenmesi için başka araştırmaların da yapılması gerekmektedir.

Araştırmanın son sonucu, kişilik özelliklerinin alt boyutları ile farklı aşk stilleri arasındaki ilişkilere yöneliktir. Bulgular, nevrotiklik ile tutkulu aşk ve arkadaşça aşk arasında negatif, sahiplenici aşk arasında pozitif yönde ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Deneyime açıklık ile sahiplenici aşk stili arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Yumuşak başlılık ile özgeci aşk stili arasında pozitif, oyun gibi aşk stili arasında negatif bir ilişki vardır. Son olarak sorumluluk tutkulu aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk ile pozitif yönde ilişkilidir. Söz konusu bulguların hem Lee'nin Aşkın Renkleri Kuramına hem de Büyük Beşli Kişilik Modeline destek sağladığı ifade edilebilir.

Sonuç olarak bireylerin aşk stillerinin birden fazla faktörle ilişkili olduğu ifade dileyebilir. Aşk stillerinin ve bu stillerle ilişkili biliş, duygu ve

davranışların şekillenmesinde kalıtımın yanında çevresel faktörler de etkili görünmektedir. Kuşkusuz kalıtıma müdahale etmek güçtür. Ancak çevre etkisi kolaylıkla şekillendirilebilir. Bu nedenle romantik ilişkilerin daha sağlıklı şekillenebilmeleri için çocukluktan itibaren uygun ana babalık tutum ve davranışlarının sergilenmesi gerektiği, çocuğun hem fiziksel, hem de psiko-sosyal gereksinimlerinin uygun zamanda ve uygun şekilde karşılanmasının önemli olduğu söylenebilir. Ana babaların dışında çocuğun sağlıklı gelişiminde etkili olan diğer bağlamsal koşulların da uygun şekilde düzenlenmesi gerekir. Bu günün koşullarında okul ve eğitim ortamlarının bu düzenlemelerin yapılmasında önemli bir role sahip olduğu söylenebilir. Çocukların önemli zaman dilimlerini geçirdikleri eğitim ortamlarında onlara sunulacak kişisel, eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetleri, bütün çocukların bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurularak gelişimlerinin desteklenmesi son derece önemlidir. Ancak bunlar başarılı olduğu oranda gelecek nesiller daha her yönden daha sağlıklı olabilecek ve uygun romantik ilişkiler geliştirebileceklerdir. Bu konuda özellikle okullarda çalışan psikolojik danışmanlara önemli görevler düşmektedir.

Son olarak ilerde yapılacak olan çalışmalara ilişkin bazı önerilerde bulunulabilir. Bu öneriler:

- 1- Öncelikle Türk kültürüne özgü aşk anlayışının ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bunun için ilk etapta çeşitli nitel çalışmaların yapılması önemlidir.
- 2- Aşk stillerinin farklı gelişim dönemleri temelinde araştırılabilir. Türkiye var olan az sayıdaki araştırmanın çoğu, üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Daha küçük ve daha büyük yaş grupları üzerinde araştırmalar yapılabilir.
- 3- Aşk stilleri üzerinde yapılacak olan çalışmalarda kıskançlık ve ilişki doyumu gibi farklı değişkenler eklenebilir.
- 4- Aşk stilleri ile ana babaya bağlanma stilleri arasındaki ilişkiler ele alınabilir.
- 5- Benzer çalışmalar farklı örneklemeler üzerinde yürütülebilir.
- 6- Romantik ilişkilerin gelişimi boylamsal olarak incelenebilir.

7- Yapılan araştırma bulgularından yararlanılarak özellikle ilişkileri değerlendirebilme olanağı sağlayacak ölçme araçları geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Acker, M. & Davis, M.H. (1992). *Intimacy, Passion and Commitment in Adult Romantic Relationships: A Test of the Triangular Theory of Love*. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9, 21-50.
- Açıkel, M. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Aşk Biçimleri ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E. & Walli, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Hillsdale NJ: Erlbaum
- Armsden, Gay C., & Mark T. Greenberg. (1987). The Inventory Of Parent And Peer Attachment: Individual Differences and Their Relationship to Psychological Well-Being in Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5), 427-454.
- Arnett, J.J. (1997). Young People's Conceptions of The Transition to Adulthood. *Youth and Society*, 29, 1-23.
- Arnett, J.J. (1998). Learning to Stand Alone: The Contemporary American Transition to Adulthood in Cultural and Historical Context. *Human Development*, 41, 295-315.
- Arnett, J.J., (2000). Emerging Adulthood: A Theory of Development from the Late Teens Through the Twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.
- Arnett, J.J., (2003). Conceptions of the Transition to Adulthood Among Emerging Adults in American Ethnic Groups. pp. 63-75 in *Exploring Cultural Conceptions of the Transition to Adulthood* . Edited by J. Arnett and N. Galambos. New York: Wiley Periodicals, Inc. 24.
- Arnett, J.J., (2004). *Emerging Adulthood*. New Jersey: Prentice-Hall.

- Atak, H. & Taştan, N., (2012), Romantik İlişkiler ve Aşk, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4 (4), 520-546.
- Bacanlı, H. , İlhan T. & Aslan S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs: Prentice Hall
- Bee, H., & D. Boyd. (2009) *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (Çev. O. Gündüz).İstanbul: Kaknüs Yayınevi.
- Beştav, F. (2007). *Romantik İlişki Doyumu ile Cinsiyet, Bağlanma Stilleri, Rasyonel Olmayan İnançlar ve Aşka İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bernard, E.W. (1993). "Reliability and Aspects of the Construct Validity of Sternberg's Triangular Love Scale". *Journal of Social and Personal Relationships*, 10, 475-480.
- Brennan, Kelly A., & Phillip R. Shaver. (1995). Dimensions Of Adult Attachment, Affect Regulation, and Romantic Relationship Functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21 (3), 267-283.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol.2. Separation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Vol. 3. Loss*. New York: Random House.
- Brown, R.A. (1994). Romantic Love and The Spouse Selection Criteria of Male and Female Korean College Students. *Journal of Social Psychology*, 134(2), 183-189.
- Burger J. (2006). *Kişilik*, (Çev.: İ. D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Buss, D. M. (1989). Sex Differences in Human Mate Preferences: Evolutionary Hypotheses Tested in 37 Cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12: 1-49.
- Büyükşahin A. & Hovardaoğlu S. (2004). Çiftlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Lee'nin Çok Boyutlu Aşk Biçimleri Kapsamında İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19, 59-72
- Büyükşahin, A. (2006). *Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı Değişkenler Yönünden İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Casper, L.M. & Bianchi, SM., (2002). *Continuity and Change in the American Family*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cevizci, A., (1999). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Chamorro-Premuzic, T. & Ahmetoglu, G. (2008). Little More than Personality: Dispositional Determinants of Test Anxiety. *Learning and Individual Difference*, 18 (2), 258-263.
- Child, I.L. (1968). Personality in Culture. In. *Handbooks Of Personality Theory and Research*. Ed. E. F. Borgatta & W. W. Lambert. Chicago: Rand McNally.
- Cimbalo, R.S., Faling, V. & Mousaw, P. (1976). The Course of Love: A Cross-Sectional Design. *Psychological Reports*, 38, 1292-1294
- Collins, N.L. & Read, S.J. (1990). Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Collins, K. A. (2005). Love Styles and Self-Silencing in Romantic Relationships. *Guidance and Counseling*, 20 (3/4), 139-146.
- Cüceloğlu, D., (1991) İnsan ve Davranışı: Psikoloji'nin Temel Kavramları. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Dal, V., (2009), *Farklı Kişilik Özelliklerin Sahip Bireylerin Risk Algılarının Tüketici Davranışı Açısından İncelenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Davies, M.F. (2001). Socially Desirable Responding and Impression Management in the Endorsement of Love Styles. *The Journal of Psychology*, 135 (5), 562-570.
- Darwin, C. (1996). *Türlerin Kökeni* (Çev. S. Belli). Ankara: Onur Yayınları.
- Diessner, R. Frost, N. & Smith, T. (2004). Describing the Neoclassical Psyche Embedded in Sternberg's Triangular Theory of Love. *Social Behavior and Personality*, 32 (7), 683-690.
- Dion, K.K. & Dion, K.L. (1973). Correlates of Romantic Love. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 41, 51-56.
- Dion, K.K. and Dion, K.L. (1993). Gender and Ethnocultural Comparisons in Style of Love. *Psychology of Woman*, 17, 463-473.
- Driscoll, R., Davis, K.E., Lipetz, M. E. (1972). Parental Interference and Romantic Love: The Romeo and Juliet Effect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 14 (1), 1-10.
- Ercan, H. (2008). *Genç Yetişkinlerin Aşk Biçemleri ve Benlik Tipleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ercan, H. (2013). Bilimsel Bir Araştırma Alanı Olarak Aşk. İç. F. Çok ve C. Karadeniz (Ed.) *Prof. Dr. Bekir Onur'a Armağan* (ss.245-278). Ankara: Anı Yayınları.
- Ercan, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Aşk Stillерinin Demografik Değişkenler ve Ana Babaya Bağlanma ile İlişkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (Yayınlanma Aşamasında)

- Erikson, E. H. (1982). *The Life Cycle Completed*. New York: W.W. Norton Company Inc.
- Tufan, A.E. & Yaluğ, İ. (2010). “Aşk” Fenomeni ve Sevgi İlişkilerinin Nörobijolojisi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2(4), 443-456.
- Fisher, H. (2004) *Why we love: The nature and chemistry of romantic love*. New York: Macmillan, 2004.
- Goldberg, L. R. (1990). An Alternative “Description of Personality”: The Big Five Factor Structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59 (6), 1216-1229.
- Göçener, D. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Güvenli Bağlanma Düzeyleri İle Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Göz, K., (2011). İbn Sina’da Aşk ve Varlık. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 39-49.
- Gürbüz, S. & Sığrı, Ü., (2011). Akademik Başarı ve Kişilik İlişkisi : Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 10(1), 30-48.
- Hansen, G.L. (1982). Reactions to Hypothetical Jealousy Producing Events. *Family Relations*, 31: 513-518.
- Hansen, G. L. (1985). Dating Jealousy Among College Students. *Sex Roles*, 12, 713-721.
- Hampson, S.E. (1988). *Constructions of Psychology*. USA: Routledge Publishing.
- Hatfield, E. & Walster, G. W. (1978). *A New Look at Love*. Lanham, MD: University Press of America.

- Hatfield, E. (1988). Passionate and Companionate Love. In. *The Psychology of Love*. Sternberg R.J. and Barnes, M.L. (Eds.),. New Haven: Yale University Press, 191-217.
- Hatfield E. & Rapson R.L. (1996). *Love and Sex: Cross-Cultural Perspectives*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hatfield, E. & Sprecher, S. (1986). Measuring Passionate Love in Intimate Relations. *Journal of Adolescence*, 9, 383-410.
- Hazan, C. & Shaver, P.R. (1987). Romantic Love Conceptualized as An Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.
- Hazan, C. & Shaver, PR (1994) Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1-22.
- Hendrick, C. (1988). A Generic Measure of Relationship Satisfaction. *Journal of Marriage and The Family*, 50 (1), 93-98.
- Hendrick, C. & Hendrick, S. (1989). Research on Love: Does It Measure Up? *Journal of Personality and Social Psychology*, 56 (5), 784-794.
- Hendrick, C. & Hendrick, S. (1986). A Theory and Method of Love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 392-402.
- Hendrick, S. & Hendrick, C. (1995). Gender Differences and Similarities in Sex and Love. *Personal Relationships*, 2, 55-65
- Hendrick, C. & Hendrick, S. (2002). Linking Romantic Love with Sex: Development of the Perceptions of Love and Sex Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19 (3), 361-378.
- Hendrick, C., Hendrick, S.& Dicke, A. (1998). The Love Attitudes Scale: Short Form. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15 (2), 147-159.

- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hortaçsu, N., Oral, A. & Yasak-Gültekin, Y. (1991). Factors Affecting Relationships of Turkish Adolescents With Parents and Same-Sex Friends. *Journal of Social Psychology*, 131(3), 413-427.
- Kapçı, E.G. & Küçüker, S. (2006). Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 286-295.
- Kalaycı, Ş. (Ed.) (2005). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kayahan, A. (2002). Annelerin Bağlanma Stilleri ve Çocukların Algıladıkları Kabul ve Reddin Çocuk Ruh Sağlığı İle İlişkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Kanemasa, Y., Taniguchi, J., Daibo, I. and Ishimori, M. (2004). Love Styles and Romantic Love Experiences in Japan. *Social Behavior and Personality*, 32 (3), 265-282.
- Kephart W. M. (1967). Some Correlates of Romantic Love. *Journal of Marriage and The Family*, 29, 470-474.
- Kim, J. and Hatfield, E. (2004) Love Types and Subjective Well-Being: A Cross-Cultural Study. *Social Behavior and Personality*, 32 (2), 173-182.
- Knox, D. H. & Sporkowski M. J. (1968). Attitudes of College Students Toward Love. *Journal of Marriage and The Family*, 30 (4), 638-642.
- Lee, J.A. (1974). The Styles of Loving. *Psychology Today*, 8, 44-51.
- Lee, J.A. (1988). Love Styles. In R. J. *The Psychology of Love*. Sternberg and M. L. Barnes (Eds.), New Haven: Yale University Pres., 38-67

- Lee, E. (2005). The Relationship of Motivation and Flow Experience to Academic Procrastination in University Students. *Journal of Genetic Psychology*, 166, 5-14.
- Löker, Ö. (1999). Differential Effects of Parent and Peer Attachment on Social and Emotional Loneliness Among Adolescents. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Masuda, M. (2003). Meta-Analyses of Love Scales: Do Various Love Scales Measure the Same Psychological Constructs? *Japanese Psychological Research*, 45 (1), 25-37.
- Mathes, E.W. & Severa, N. (1981) Jealousy, Romantic Love, and Liking: Theoretical Considerations and Preliminary Scale Development. *Psychological Reports*, 49, 23-31.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of The Five-Factor Model of Personality Across Instruments and Observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 81-90
- Medora, N.P., Larson, J.H., Hortaçsu, N. & Dave, P. (2002). Perceived Attitudes Towards Romanticism; A Cross-Cultural Study of American, Asian-Indian, and Turkish Young Adults. *Journal of Comparative Family Studies*, 33 (2), 155-179
- Moss, B.S., & Schwebel, A.I.(1993). Defining Intimacy in Romantic Relationship. *Family Relations*, 42, 7-31.
- Montgomery, M.J. & Sorell, G.T. (1997). Differences in Love Attitudes Across Family Life Stages. *Family Relations*, 46 (1), 55-61.
- Morgan C.T. (2010). *Psikolojiye Giriş* (Çev. S. Karakaş ve R. Eski). Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

- Myers, J.E. & Shurts, W.M. (2002). Measuring Positive Emotionality: A Review of Instruments Assessing Love. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34, 238-254.
- Neto, F. (1994). Love Styles Among Portuguese Students. *The Journal of Psychology*, 128 (5), 613-616.
- Neto, F., Mullet, E., Deschamps, J.C., Barros, J., Benvindo, R., Camino, L., Falconi, A., Kagibanga, V. and Machada, M. (2000). Cross-Cultural Variations in Attitudes Toward Love. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31 (5), 626-635.
- Neto, F. (2005). The Satisfaction with Love Life Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 38, 2-13.
- Neto, F. (2007). Love Styles: A Cross-Cultural Study of British, Indian, and Portuguese College Students, *Journal of Comparative Family Studies*, 38 (2), 239-254
- Özmenler, K. Nihat. (1995). *Antisosyal Kişilik Bozukluklarında Suç Örüntüsüne Göre, Psikososyal Özelliklerin İncelenmesi*. GATA, Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Miller, P. H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları* (Çev.: Z Gültekin). Ankara: İmge Yayınevi
- Peretti, P.O. & Pudowski, B.C. (1997). Influence of Jealousy on Male and Female College Daters. *Soc Behav Pers*, 25: 155–160
- Peterson, C. E., & Seligman, M. E. P. (2004). *Character Strengths And Virtues*. New York: Oxford University Press
- Philbrick, J.L. & Opolot, J.A. (1980). Love Style: Comparison of African and American Attitudes. *Psychological Reports*, 46, 286.
- Philbrick, J.L. & Stones, C.R. (1988). Love- Attitudes of White South African Adolescents. *Psychological Reports*, 62, 17-18.

- Pines, A. & Aronson, E. (1983). Antecedents, Correlates and Consequences of Sexual Jealousy. *J Pers*, 51: 108-136.
- Sharf, R.S.(2016). *Psikoterapi ve Psikolojik Danışma Kuramları* (Çev: N. Voltan Acar). Ankara: Nobel Yayınları..
- Rosenman, M.F. (1978). Liking, Loving, and Styles of Loving. *Psychological Reports*, 42, 1243-1246.
- Rubin, Z., Peplau L.A. & Hill, C.T. (1981). Loving and Leaving: Sex Differences in Romantic Attachments. *Sex Roles*, 7 (8), 821-835.
- Rubin, Z. (1970). Measurement of Romantic Love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16 (2), 265-273.
- Rubin, Z. (1988). Preface. In. Sternberg R.J. and Barnes, M.L. (Eds.), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press, 7-12.
- Rubin, Z. (Ed.) (1974). *Doing Unto Others*. New Jersey: Prentice Hall.
- Rubin, Z., Peplau L.A. & Hill, C.T. (1981). Loving and Leaving: Sex Differences in Romantic Attachments. *Sex Roles*, 7 (8), 821-835.
- Shaver, P. R., Morgan, H.J., & Wu S. (1996). Is love a “basic” emotion? *Personal Relationships*, 3(1), 81-96.
- Solmuş T. (2012). *Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Sprecher, S., Aron, A., Elaine, H., Cortese, A., Potapova, E. & Levistkaya, A. (1994). Love : American Style, Russian Style and Japanese Style. *Personal Relationships*, 1, 349-369.
- Sternberg, R.J. & Grajek, S. (1984). The Nature of Love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47 (2), 312-329.
- Sternberg, R.J. (1988). Triangulating Love. In *The Psychology of Love* .R.J. Sternberg, M. L. & Barnes (Eds.). New Hawen:Yale University Press 119-138.

- Sternberg, R.J. (1998). *Cupid's Arrow*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sternberg, R.J. & Barnes, M.L. (Eds.) (1988). *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press.
- Tezer E. ve Özer B.U. (2008). Aşka İlişkin Tutum Biçimlerinin Olumlu ve Olumsuz Duyguları Yordayıcılığı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 30, 19-29.
- Tufan, A. S. & Yaluğ, İ., (2010), Aşk Fenomeni ve Sevgi İlişkilerinin Nörobiyolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2 (4), 444-445.
- Uçman, A. (1991). *İslam Ansiklopedisi*. Cilt: 4, 11-17
- Uludağ, S. (1991). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Marifet Yayınları.
- Vandewiele M. & Philbrick, J.L. (1983). Attitudes of Senegalese Students Toward Love. *Psychological Reports*, 52, 915-918.
- Waller N.G. & Shaver P. R. (1994). The Importance of Nongenetic Influences on Romantic Love Styles: A Twin- Family Study. *Psychological Science*, 5 (5), 268-274.
- Watts, S. & Stenner, P. (2005). The Subjective Experience of Partnership Love: A Q Methodological Study. *British Journal of Social Psychology*, 44, 85-107.
- White, G.L. (1981). *A Model of Romantic Jealousy*. *Motiv. and Emot.*, 5, 295-310
- White, J., Hendrick, C. & Hendrick, S. (2004). Big Five Personality Variables and Relationship Constructs. *Personality and Individual Differences*, 37, 1519-1530.
- Wilson, G.D. & McLaughlin, C. (2002). *Aşk Bilimi* (Çev. T. Er) İstanbul: Çitlembik Yayınları.

Yazgan, İnanç .B. & Yerlikaya, E.E. (2011). *Kişilik Kuramları*. Ankara:
Pegem Yayınevi.

EKLER

Ek-1 Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcı ;

Beliren yetişkinlikte aşk stillerinin kişilik, ana babaya bağlanma ve bazı demografik özellikler açısından incelenmesi amacı ile bilimsel bir araştırma yapıyoruz. Aşağıda size ait bazı kişisel bilgilerle ilgili sorular yöneltilmiştir, bu soruların kesin bir doğruları olmamakla birlikte sizin için doğru olarak kabul ettiğiniz seçenekleri işaretlemeniz bizim için çok önemlidir. Verdiğiniz cevaplar kesinlikle herhangi bir nedenle başka şahıslarla paylaşılmayacak ve bilimsel bir araştırma dışında kullanılmayacaktır. Vermiş olduğunuz cevaplar bir bütün olarak değerlendirileceğinden **isminizi belirtmenize gerek yoktur.** Çalışmamıza göstereceğiniz ilgiden dolayı şimdiden teşekkür ediyoruz.

Hakan DURMAZ

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- 1.Yaşınız: ..... 2. Cinsiyetiniz: Kadın( )Erkek ( )
3. Üniversiteniz.....
4. Fakülteniz/Yüksek okulunuz:.....
5. Eğitim Alanınız . Sayısal( ) Sözel ( ) Eşit Ağırlık ( )
6. Yaşamınızın büyük bir çoğunluğunun geçtiği yer. İl ( ) İlçe ( ) Kasaba/Köy ( )
- 7.Annenizin eğitim durumu nedir?
Hiç okula gitmemiş ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( )
Lise mezunun( ) Üniversite mezunu ( ) Yüksek lisans ve üstü ( )
- 8.Babanızın eğitim durumu nedir?
Hiç okula gitmemiş ( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( )
Lise mezunun( ) Üniversite mezunu ( ) Yüksek lisans ve üstü ( )
- 9.Anneniz ve babanız için uygun olanı işaretleyiniz.
Evliler, birlikte oturuyorlar ( ) Evliler, ayrı yaşıyorlar ( ) Boşandılar ( ) Diğer
(Yazınız):.....
Anne yaşamıyor ( ) Baba yaşamıyor ( )

10.Sizin dışınızda kaç kardeşiniz var?(Sayısını yazınız): .....

11.Yaşamınızda sorunlarla karşılaştığınızda **en çok** kimden yardım alırsınız?

Annemden ( )

Babamdan ( )

Kardeş(ler)imden ( )

Arkadaşlarımdan ( )

Akrabalarımıdan ( )

Diğer (yazınız).....

12. Karşı cinsle (duygusal) ilişki deneyiminiz var mı? ( ) Evet ( ) Hayır

13. Bir önceki soruya cevabınız evet ise bu (duygusal) ilişkilerin toplam sayısını belirtiniz:

.....

*Bundan sonraki sorulara vereceğiniz yanıtı varsa **şu anda devam eden ilişkinizi** (ya da devam eden ilişkilerinizden birini) yoksa **en son ilişkinizi** göz önünde bulundurarak cevaplayınız.*

14. Söz konusu ilişkinin statüsü nedir?

( ) Flört (Çıkma)

( ) Sözlü

( ) Nişanlı

( ) Evli

( ) Diğer (

Belirtiniz): .....

15. Sözünü ettiğiniz partnerinizle olan (duygusal) ilişkinizin ne kadar zaman(dır) devam ettiği (Yıl ve ay olarak): ..... yıl ..... ay

16. Bugüne kadarki (duygusal) ilişkilerinizden en uzun süreli olan ne kadar zaman devam ettiği (Yıl ve ay olarak):

..... yıl ..... ay

Ek-2 Anne-Babaya Bağlılık Ölçeği

Lütfen aşağıdaki soruları dikkatle okuyunuz. Sizin durumunuzu en iyi ifade eden seçeneği işaretleyiniz.

1= Hiçbir zaman

2= Nadiren

3=Bazen

4= Sık sık

5= Her zaman

	1	2	3	4	5
1.Bir problemin olduğunda sadece kendime güvenmek zorundayım.					
2.Duygularımı göstermemin bir işe yaramadığını düşünüyorum.					
3.Evde genellikle kolayca huzurum kaçar.					
4.Evde yeteri kadar ilgi görmüyorum.					
5.Bugünlerde kime güvenebileceğimi bilmiyorum.					
6.Kimsenin beni anlamadığını düşünüyorum.					
ANNE FORMU					
7.Annem duygu ve düşüncelerime saygı gösterir.					
8.Annemin annelik görevinde başarılı olduğunu düşünüyorum.					
9.Keşke annem farklı olsaydı diye düşünüyorum.					
10.Annem beni olduğum gibi kabul eder.					
BABA FORMU					
29.Babam duygu ve düşüncelerime saygı gösterir.					
30.Babamın babalık görevinde başarılı olduğunu düşünüyorum.					
31.Keşke babam farklı olsaydı diye düşünüyorum.					
32.Babam beni olduğum gibi kabul eder.					
33.Beni kaygılandıran durumlarda babamın görüşlerini almak hoşuma gider.					
34.Babam beni rahatsız eden bir şey olduğunda fark eder.					

Ek-3 Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

Açıklama: Aşağıda bireyleri tanımak için kullanılan sıfat çiftleri verilmektedir. Sizden istenen, her bir sıfat çiftini okuyarak size uygunluk derecesine karar vermenizdir. Her sıfat çifti için bir tek daireyi doldurunuz. Doğru cevap yoktur, size uygun cevap vardır. Bunu dikkate alarak cevaplamaya çalışınız. Cevaplarınızı aşağıdaki örneklere göre belirtiniz.

	Çok uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Ne uygun, ne uygun değil	Biraz uygun	Oldukça uygun	Çok uygun	
İçedönük	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	Dışadönük
İçedönük	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	Dışadönük
İçedönük	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	Dışadönük

Bu örneklerde,

1. Örnek kişi kendini oldukça içedönük olarak görmektedir,
2. Örnek ise kişi kendini çok dışadönük olarak görmektedir,
3. Örnek ise kişi bu boyutlarda kararsızdır veya her iki sıfatı da kendine uzak veya yakın görmektedir, anlamına gelmektedir.

		Çok uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Ne uygun, ne uygun değil	Biraz uygun	Oldukça uygun	Çok uygun	
1	Sakin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sinirli
2	Yalnızlığı tercih eden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sosyal (topluluğu seven)
3	Sanata ilgisiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sanata ilgili
4	Kindar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Affedici
5	Düzensiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Düzenli
6	Sabırlı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sabırsız
7	Silik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Atak

Ek-4. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği

Sizden genel olarak, birlikte olduğunuz kişiyi (şu anda yoksa daha önceki ya da olası) düşünerek her ifadeyi değerlendirmeniz istenmektedir. **Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne derece yansıttığını, her ifadenin karşısında bulunan ve sizin için en uygun olan boşluğu işaretleyiniz.**

1-Kesinlikle yanlış 2-Biraz yanlış 3- Kararsızım 4-Biraz doğru 5-Kesinlikle Doğru

	1	2	3	4	5
1. Birlikte olduğum kişi bana ilgi göstermediğinde, kendimi baştan aşağıya hasta hissederim.					
2. Birlikte olduğum kişi diğer insanlarla yaptığım bazı şeyleri bilseydi, bozulurdu.					
3. Onun benimle ilgili bilmediği şeylerin onu incitmeyeceğine inanıyorum.					
4. Birlikte olduğum kişi için her şeye katlanırım.					
5. Birlikte olduğum kişiyi seçerken göz önünde bulundurduğum temel şey, ailem üzerinde nasıl bir etki bırakacağıdır.					